Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 20 גראָשען

היינט 8 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 219/1514	Łódź, Wtorek 18 września 1928 r.	זעקסטער יאהרגאנג	לאדז, דינסטאג, ד תשרי תרפ"ט	Nr. 219/1514

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

וואיעוואדן-קאנפערענץ זיך בעשעפטיגט מיט דער אפראוויזאציע-פאליטיק פון דער מלוכה.

וו א ר ש א, 17. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). היינט 10 אינדערפריה האָט זיך אין קאָנפערענץ-זאל פון אינערן-מיניסטעריום געעפענט דער צוזאַמענפאָהר פון די וואָיעוואָדעס פון גאנץ פוילען. אויף דעם צוזאַמענפאָהר זענען אָבוועזענד בלויז דער פאָלעסיער און נאָוואָגרודקער וואָיעוואָדעס, וועלכע זענען פערטראָטען דורך זייערע געהילפען.

דעם צוזאַמענפאָהר האָט געעפענט דער אינערן-מיניסטער סקלאַדקאָווסקי. נאָכדעם האָט דער לייטער פון אפראָוויזאציע אָבטיילונג ביים אינערן-מיניסטעריום שוואַלבע געהאלטען א רעפעראט וועגען די נייע רעגירונגס-פעראָרדנונג בנוגע דער אפראָוויזאציע.

ביי טאָג זענען אַלע אָנטיילנעהמער פון צוזאַמענפאָהר אויפגענומען געוואָרען אין פרעזידיום פון מיניסטערען-ראַט דורכ'ן פרעמיער מיניסטער באַרטעל. די קאָנפערענץ, וועלכע איז דאָרט פאָרגעקומען איז אויך געווען געווידמעט דער אפראָוויזאציע פראַגע. אזעלכע קאָנפערענצען וועלען פאָרקומען יעדען חודש און ס'וועט פעסטגעשטעלט ווערען ווי אזוי ס'ווערען אויסגעפיהרט די אינסטרוקציעס בנוגע די ברויט-רעזערווען.

די הויפט-אויפגאַבע פון די וואָיעוואָדעס וועט זיין אדורכצופיהרען די ברויט-פאָליטיק, נישט דערלאָזען צום אריינפיהרען קיין תבואה און אזוי ארום אויסצוגלייכען די פאָזיציעס פון נעגאַטיווען האנדעלס-בילאַנס, וואָס בעטרעפען ביז 60 פראָצענט פון אינזער האַנדעלס-דעפיציט.

געשלאָסען די אוקראַינישע געזעלשאפט „פראסוויטא".

וו א ר ש א, 17 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) ווי ס'טיילט מיט די אַגענץ פאַפ, האָט די רעגירונג געשלאָסען די אוקראַינישע בילדונגס-געזעלשאַפט „פראָסוויטאַ", וועלכע בעזיצט איבער 400 אָפטיילונגען.

דערווייל וועט געשלאסען ווערען א פויליש-דייטשער פראָוויזאָרישער אָפמאך.

וו א ר ש א, 17 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). דעם 19. און 20. אָקטאָבער וועט אין ברעסלוי פאָרקומען א פויליש דייטשע קאָנפערענץ אין וועלכער ס'וועלען אָנטיילנעהמען אינדוסטריעלער פון ביידע צדדים. אויף דער קאָנפערענץ וועלען בעהאַנדעלט ווערען די פראַגען וועגען דער פויליש-דייטשער באַהן-קאָמוניקאַציע און וועגען א סחורה-בערזע.

לויט די לעצטע ידיעות וואָס קומען אָן פון בערלין, וועט איצט קיין פויליש-דייטשער האַנדעלס-טראַקטאַט נישט געשלאָסען ווערען נאָר א פראָוויזאָרישער אָפמאַך.

דער הסכם וועגען עוואַקואַציע פון רהיין-געביט

ג ע נ ף, 17 (ספ. טעל.) די פערענדיגטע קאָנפערענץ צווישען דייטשלאַנד מיט פראַנקרייך, איטאַליען, ענגלאַנד, בעלגיען און יאַפאַן וועגען דער עוואַקואַציע פון רהיין-געביט האָבען אין די היגע פאָליטישע קרייזען אַרויסגערופען א געוויסע בעאומרוהיגונג. די קאָנפערענץ האָט בעשלאָסען אָנצוהויבען אונטערהאַנדלונגען וועגען רעגולירען די ענטשעדיגונגען, שאַפען א קאָנטראָל קאָמיסיע פאַר דער ענטוואָפנונג אויף דער דייטש-פראַנצויזישער גרענעץ.

די היגע פאָליטישע קרייזען זענען פערזאָרגט וואָס אין דער קאָמיסיע וועט נישט אָנטיילנעהמען קיין פערטרעטער פון אַמעריקאַ.

ל אָ נ ד אָ ן, 17. (אַט"ע). „דייל נייס" טיילט מיט פון גענף, אַז אין די דאָרטיגע פּאָליטישע קרייזען שאַצט מען אָב די אַלגעמיינע רעפּאַראַציע סומע אויף 40—45 מיליאַרד מאַרק. די דאָזיגע סומע זאָל גענוג זיין אויף צו דעקען די אייראָפּעאישע פערפליכטונגען לגבי אַמעריקאַ.

כדי אויסצואַרבייטען דעם ענטגילטיגען רעפּאַראַציע-פּלאַן זענען דאָ צוויי וועגען: אָדער א פערשטענדיגונג צווישען זיך פון די פעראינטערעסירטע אייראָפּעאישע מלוכות, אָדער א פערשטענדיגונג מיט'ן אַנטייל פון אַמעריקאַ.

ב ע ר ל י ן, 17 (אַטע) אין די היגע פאָליטישע קרייזען הערשט אין אַלגעמיין אַן'אומצופרידענהייט מיט'ן רעזולטאַט פון די אונטערהאַנדלונגען אין גענף, אַלע צייטונגען אונטערשטרייכען אָבער, אַז די דייטשע דעלעגאַציע האָט אַלץ געטון וואָס ס'איז געווען מעגליך און אַז קיין שום רעגירונג וואָלט נישט געקענט נישט צו אַקצעפּטירען די שריט וואָס זענען געמאַכט געוואָרען דורך דער דייטשער דעלעגאַציע.

ב ע ר ל י ן, 17 (אַטע) „פאָסישע צייטונג" טיילט מיט פון גענף, אַז אויף אַפּריל קען מען ערוואַרטען א קאָנפערענץ פון די לאָקאַרנער מלוכות, דער קאָרעספּאָנדענט האָפט, אַז אין פערלויף פון די ווינטער-הדשים וועט דער ענין פון רייהן-געביט אויפגעקלערט ווערען און דאַן וועט מען קענען צוטרעטען צום איינשטעלען דעם שלום.

אינטערעס פאר'ן יודישען שול-וועזען.

אַ ר ע ן, (יט"א) אַ גרויסע צופרידענהייט צווישען דער היגער יודישער בעפעלקערונג האָט אַרויסגערופען דער שטאַרקער אינטערעס צום יודישען שול-וועזען, וועלכען עס האָט אַרויסגעוויזען דער געווז. הויפּט-סעקרעטאַר פון דער ארץ-ישראל רעגירונג און איצטיגער ענגלישער פּרעזידענט אין אַרען, קאָלאָנעל סער רושאָרדוש סיימס.

קאָלאָנעל סיימס האָט בעזוכט די יודישע שול אויפ'ן נאָמען פון קעניג געאָרג דעם פינפטען און האָט זיך צוגעהערט צו די למודים. די יודישע קהלה אין אַרען האָפט, אַז אַ ראַנק דער מיטהילף פון ענגלישען רעזידענט וועט זיך די שווערע מאַטעריעלע לאַגע פון יודישען שול-וועזען בעדייטענד פערבעסערען.

דער פערסישער שאַך קומט קיין וואַרשאָ.

ב ע ר ל י ן, 17. (ספ. טעל.) פון טעהעראַן טיילט מען מיט, אַז דאָרט ווערען געמאַכט פאָרבערייטונגען צו אַן'אייראָפּעאישער רייזע פון ריזאַ-כאַן. דער שאַך זאָל אַרויספאָהרען בעגלייטונג פון אַ 20 פערזאָניגער סוויטע און וועט בעזוכען פאַריז לאָנדאָן, בערלין, וואַרשאָ און מאָסקווע.

הינדענבורג בעזוכט בויטען און גלייוויץ.

ב ו י ט ע ן, 17 (אַטע) דער דייטשער מלוכה-פּרעזידענט הינדענבורג האָט בעזוכט די גרעניץ-שטאָט בויטען. אונטערוועגס איז ער פערבייגעפאָהרען די גרעניץ וואו פאַר 30 שריט זענען געשטאַנען פוילישע גרעניץ צאָל-בעאַמטע. פון בויטען איז הינדענבורג אָפּגעפאָהרען קיין גלייוויץ.

אין ביידע שטעט האָט די בעפעלקערונג פייערליך בעגריסט דעם פּרעזידענט.

איינברוך אין דער דייטשער געזאַנדשאַפט.

וו א ר ש אָ, 17 (טעלעפאָניש) די פערגאַנגענע נאַכט איז אין דער דייטשער געזאַנדשאַפט אויף פיענקנאַ 17 פאָרגעקומען אַן'איינברוך. היינט איז וועגען דעם מיטגעטיילט געוואָרען דעם אויספאָרשונגס-אַמט. די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז די גנבים האָבען זיך אַריינגעקריגען אינווענדיג דורכ'ן פענסטער פון 1 שטאָק. זיי זענען אָבער איבערגעשראָקען געוואָרען און אַנטלאָפען נישט בעוויזענדיג צוצורויבען קיין שום זאַך.

הננו משתתפים בצערו של חברנו
שמואל לערמאן במות עליו אביו
אביגדור ז"ל
בעבודתו החלוצית ינוחם.
ועדי וחברי „החלוץ המרכזי"
בלודז.
987

דאנקזאגונג.

מיר דריקען אויס א דאנק און יישר כח די אינהאבער פון דער וואורשטען-פאבריק פון „פעראייניגטע יודישע פליישער", וועלכע האָבען געשפענדעט 50 דאלאר צום אויפבוי פון

בנין הישיבה הק' „בית ישראל"

אויפ'ן נאָמען פון כ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל ישמח ישראל זצללה"ה מאלכסנדר, און מיר ווינשען זיי אַ גמר חתימה טובה צום נייעם יאָהר.

דער בוי-קאמיטעט פון ישיבת „בית ישראל"
לאדז, יאַקובאַ 12.
986

לאפרושי מאיסורא.

צוליב די בעקוועהמליכקייטען פון דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג פון ווילקער ראַיאָן, אַז זיי זאָלען נישט ברויכען צו שעכטען ביי די ווינקעל-שוחטים, וואָס דאָס איז נבילה וטריפה, און אַ שאלה אויף די כלים, איז געוואָרען געעפענט אויף

פעטריקאווער 176, אַ עופות-שחט-הויז,

וואו ס'ווערט געשחט'ן א גאַנצען טאָג. טעגליך פון 6 פריה ביז 12 בייטאָג שחט דער שוחט ר' פישעל האללע, וועלכער וואוינט פולנאַצנאַ 11, וואָס איז תחת השגחת הראבינאַט דפה.
626

דאנערשטאג, ד. 20. ה. ח. 30 8 אָוו. פינקטל. קומט פאָר אין זאל „פילהאַרמאָניאַ" (נאַרוטאָוויטש 20)

א גרויסער ציוניסטישער פאלקס-מיטינג

א. ד. ט.: נאכ'ן „נצחון..."

מיט'ן אַנטייל פון דעפ. יצחק גרינבוים (ווארשא)

בילעטען צו בעקומען אין ביוראָ פון דער ציונ. אָרג. (צעגעלנ. 4), מ. גורין (נאָוואָמ. 15), קאַפע „צענטראַל" (פיעטריק. 48), י. גורט (פאָדזשעטשנאַ 5) און אין טאָג פון מיטינג ביי דער קאַסע.

א לערן-מיידעל

ווי אויך א פאדרענטשנע צו סוויטערס, ווערען געזוכט ביי וויים, יעראַזאלימסקאַ 4.
986

Agencja P.K.O.
DZIAŁU UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE
bez badania lekarskiego, poszukuje
zdolnych (e) agentów (ki)
na stałą pensję. –
Zgłaszać się Piotrkowska 70, od 9-ej do 1-ej. 973

דער הוראגאן איז אמעריקא דויערט ווייטער

גוואלדיגע חורבנות. — פערניכטעט 100.000 בהמות. — 25 מיליאן דאלאר שאדען.

לאנדאן, 17 (אטע) דער געוואלדיגער הוראגאן האט פון קאראיבישען ים דערגרייכט דעם דרום־מערב ברעג פון פלארידע, וואו ער האט אנגעמאכט געוואלדיגע חורבנות. די טעלעגראפען און טעלעפאנען זענען איבעראל בעשעדיגט. מ׳הייסט נאר, אז מיאמי, וואו ס׳געפינען זיך פיל מיליאנערישע ווילעס האט פיל געליטען. די בעפעלקערונג האט בעצייטענס אויס מורא פאר׳ן שטורם פערלאזט די הייזער. דער ווינט בעוועגט זיך מיט א שנעלקייט פון 160 קילאמעטער א שעה.

מיאמי, 17 (ספ. טעל.) לויט׳ן קאמוניקאט פונ׳ם היגען מעטעראלאגישען ביורא איז דער אקעאן, וואס בושעוועט איצט אויפ׳ן קאראיבער ים שטארקער ווי דער הוראגאן אין 1926 י., וואס האט אנגעמאכט אזעלכע חורבות אין פלארידע, אין דעם בעקאנטען באד־ארט פיינרי האט זעהר שטארק געליטען דער ראיאן ביים ים. די כוואליעס האבען צושטערט פיל פרעכטיגע ווילעס אין מערב טייל פונ׳ם שטאט איז פערניכטעט די עלעקטראווניע.

זייט נעכטען 9 אין אוונד האט די ראדיא־סטאציע יופיטער אינלעט אויפגעהערט צו געבען סיגנאלען. מ׳רעכענט, אז דער הוראגאן האט חרוב געמאכט די ראדיא־סטאציע.

סען דושואן, (פארטא־ריקא) 17 (ספ. טעל.) לויט די פראוויזארישע אויסרעכנונגען בעטרעפען די שאדענס אויף די פלאנטאציעס איבער 25 מיליאן דאלאר. ס׳זענען אומגעקומען איבער 100 טויזענד בהמות.

אין פעטראווא סעלא איז שוין רוהיג

די אינטערווענץ פון דער רעגירונג האט געווירקט.

בעלגראד, 17 (יט״א טעלעגראפיש). דער פארשטעהער פון יט״א איז געווען אין פעטראווא סעלא, כדי פערזענליך צו קאנטראלירען די ידיעות פון פעטראווא סעלא, אין צוזאמענהאנג מיט׳ן בלוט־בלבול וואס א׳ז דארט פארגעקומען. די ארדנונג אין פעטראווא סעלא איז שוין פולשטענדיג צוריק־געשטעלט געווארען. קיין מענשליכע קרבנות זענען נישט געווען, בלויז עטליכע הייזער זענען בעשעדיגט געווארען. די אינטערווענץ פון דער מאכט האט געהאט ערפאלג אין דער המון איז זיך גלייך פונאנדערגעלאפען פון די בעלאגערטע יודישע הייזער.

בעלגראד, 17 (יט״א טעלעגראפיש). א דעלעגאציע פון די יודען אין פעטראווא סעלא האט אינטערוועניר ביים פרעמיער־מיניסטער קאראשעף, אז ער זאל אננעהמען מיטלען, אז די אנטי־יודישע עקסצעסען אין פעטראווא סעלא זאלען זיך נישט איבער׳חזר׳ן.

דער פרעמיער האט גלייך פעראָרדענט, אז עס זאלען שטרענג בעשטראפט ווערען די אנפאלער און האט פעראנטווארטליך געמאכט דעם פרעפעקט פון פעטראווא סעלא פאר עווענטועלע אנטי־יודישע ארויסטרעטונגען אין שטאדט.

בעלגראד, 17. (יט״א טעלעגראפיש). די ביידע ראש השנה טעג זענען אין פעטראווא סעלא פאריבער רוהיג, הגם אין א געדריקטע שטימונג. די העצער האבען פערשפרייט פאגראם־אויפרופען און געמאכט פאגראם־אויפשריפטען אויף יודישע הייזער.

די רעגירונג האט בעשטימט אויסנאהמס־צושטאנד. אלע גאסט־הייזער זענען געשלאסען, כדי די פויערים, וועלכע ווערען געהעצט און קומען אין שטאדט אריין זאלען נישט איינארדנען קיין אומרוהען.

אין אוונד איז די בעוועגונג אויף די גאסען ערלויבט נאר אויף לעגיטימאציעס פון דער מאכט. פערשטארקטע מיליטערישע אבטיילונגען האלטען די ארדנונג.

בעלגראד, 17 יט״א טעלעגראפיש). די רעגירונג האט דעלעגירט א מיניסטעריאלע קאמיסיע, וועלכע זאל איינשטעלען רוהע און נישט דערלאזען צו קיין עקסצעסען. די קאמיסיע האט בעקומען א פעראָרדנונג אנצווענדען אלע מיטלען, כדי צו זיכערען דער יודישער בעפעלקערונג די רעליגיעזע פרייהייט, וועלכע איז איהר געזיכערט דורכ׳ן געזעץ.

מ׳ליציטירט זיך אין פריינדשאפט צו די יודען

פאר די פרעזידענטען־וואהלען אין אמעריקא.

ניו־יארק, 17 (י.ט.א. טעלעגראפיש) די קאנדידאטען אויפ׳ן אמט פון אמעריקאנער פרעזידענט הובער און סמיט האבען ערב ראש־השנה ארויסגעלאזען אנ׳אויפרוף צו די יודען אין אמעריקא מיט גליקוואונשען צום נייעם יאהר. הובער האט אין זיין אויפרוף אנגעוויזען אויף דער געוואלדיגער הילפס־ארבייט פון די אמעריקאנער יודען אין מזרח־אייראפא און ארץ־ישראל.

צוואנגס ראש־השנה־רוה אין רומעניען.

בוקארעשט, 17 (י.ט.א. טעלעגראפיש) דאס רומענישע ארבייטס מיניסטעריום האט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אז ראש־השנה און יום־כפור ווערען געזעצליך אנערקענט אלס יודישע יום־טובים. אלע יודישע אונטערנעהמונגען מוזען אין די דאזיגע טעג זיין געשלאסען און די יודישע אנגעשטעלטע מוזען בעפרייט ווערען פון דער ארבייט.

טייפון איבער מיטעל־כינע.

לאנדאן, 17 (אטע) איבער מיטעל־כינע האט זיך אריבערגעטראגען א גוואלדיגער טייפון, וועלכער האט אין פערלויף פון 2 טעג אנגעמאכט שרעקליכע חורבות אויפ׳ן מזרח־ברעג פון כינעזישען ים. ס׳איז צושטערט געווארען אנ׳אומגעהויערע צאהל הייזער. די אייזענבאהן־ און דראהט־קאמוניקאציע איז פערניכטעט. צוליב׳ן אגרייסען זיך פון א כמארע האבען זיך געוואלדיג איבערפולט די טייכען. פיל איינוואוינער זענען דערטרונקען געווארען. אין ראיאן פון שאנכאי איז פערגאסען געווארען דאס געביט פון דער פראנצויזישער קאנצעסיע און דער לאגער פון די אמעריקאנער מאטראזען.

פרייע עמיגראציע קיין א״י

פאדערט „הסתדרות העובדים״.

ירושלים 17 (י.ט.א. טעלעגראפיש) דער שטעלפערטרעטער פון נציב־העליון אין ארץ־ישראל האט בעקומען א מעמאריאל פון דער „הסתדרות העובדים״, אין וועלכען ס׳ווערט געפאדערט, אז די יודישע ארבייטער זאלען בעקומען בעשעפטיגונגען ביי די ארבייטען פון דער מלוכה און פון די זעלבסטפערוואלטונגען. ווייטער ווערט אין מעמאריאל געפאדערט פרייע אימיגראציע קיין ארץ־ישראל.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספעצ. פון אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
בעהאנדלונג מיט קווארץ־לאמפען־שטראהלען
צוריקגעקעהרט
נעהמטאן פון 1–3 נאכמ. און פון 5–7 אוונד.

א גמר חתימה טובה
ווינשען מיר די געעהרטע אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט״, די פערוואלטונג פון צייטונגס־פערקויפער פעראיין, אלע מיינע חברים, אויך מיין ברודער משה וואלף בלאכמאן און פאמיליע פון דארטמונד (דייטשלאנד), מיין שוועסטער רעלא מיט איהר מאן מאריס שידלא פון ניו־יארק, אויך אלע מיינע ברידער און שוועסטערן, שוואגערס, שוועגערינס, די גאנצע פאמיליע און אויך אונזערע געעהרטע קונדשאפט ווינשען מיר א גליקליך און געזונד יאהר.
אברהם בלאכמאן און פרוי.

אתרוגים מובחרים לולבים והדסים
במקח השוה אין הורט און ענצעל
שוין צו בעקומען ביי
עמנואל קאפעל.ש
פלאץ וואלנאשטשי 10 (נייע שטאט).

Dr. J. SZREIBER
CHIRURG
צוריקגעקעהרט.
וואוינט יעצט אויף
Traugutta 14 tel. 22-95. 806

Dr. med. M. KERSZNER
קינדער־קראנקהייטען
נעהמט־אן אין דער לעטשניצע אויף בזשעזשינער 11
בעראטונג 4 זל.
נעהמט־אן אינדערהיים פון 2 ביז 3 נאכמיטאג אויף זשעלאנא 16. טעל 51־96.

קוואליפיצירטע
שליטען־שטריקער
ווי אויך א שיק־יונגעל
קענען זיך מעלדען אין דער סוועטער־פאבריק אויף פיעטריקאווער 112. דארט איז אויך פארהאן
צו פערקויפען א טרייב־מאשין
פון 12 ווינדען מיט 2 וועפערס, פאסט ניי.

א גוט, געזונד יאהר
ווינשען מיר אונזער ליבע מוטער, שוויגערמוטער און באבעשי פעסע ליבע, אונזער שוועסטער און שוואגער אסתר און פעליקס גוטמאן מיט זייערע קינדערלעך, אונזער שוועסטער אדעלא און ברודער פנחס אין סאארבריקען.
אנא, ראפאל און פאלטשעלע שמייער.

לשנה טובה תכתבו.
א גליקליך, לעבעדיג און פרעהליך יאהר ווינשען מיר אונזער ליבען ברודער
וואלף זילבערבערג
מיט זיין ליבע פרוי **בעטי דאלסקא** און טייער טעכטערל **שולמית׳ל**
און ווינשען איהם ערפאלג ביי זיינע גאסטשפילען אין לאנדאנער פאוויליאן־טעאטער.
טאלא און בנימין זילבערבערג.

אכטונג, פריזיער־מייסטער!
היינט, דינסטאג, דעם 18. סעפטעמבער ד. י. 8 א זייגער אין אוונד קומט פאר אין לאקאל פון צענטר. האנדווערקער־פערבאנד (פאלודנ. 4)
א וויכטיגע פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג:
1) בעריכט וועגען זונטאג־רוה;
2) גרינדונג פון א צעך און קוואליפיקאציע שולע;
3) פערקלענערונג פון שטייערן;
4) פערשידענעס.
קומט אלע ווי איינער, יוייל ס׳האנדעלט זיך וועגען אייערע אייגענע אינטערעסן.
די פערוואלטונג. 982

Dr. med. J. DYNENSON
קינדער־קראנקהייטען
פאלודניאווא 9
טעל. 23-70
נעהמט אן פון 3–5 נאכמ.

Dr. med. E Szereszewska
CEGIELNIANA 66, telefon 65-45.
קינדער־קראנקהייטען
נעמט אן פון 12–1 און פון 4–6 נאכמ. 888

די הארציגסטע גליקוואונשען צום נייעם יאהר ווינשען מיר אונזער מוטער
אסתר קאפעלמאן
און אונזער ברודער, שוואגערס און שוועגערינס
איזאק און יעטי, מאריץ און עדושא אלבערט און מאניא
וועלכע געפינען זיך איצט אין רומעניען.
דאנקא און ישראל ראזענבערג, אנקא און יצחק רייזבוים, מאריא און מענדעל קאפעלמאן

אונזער ברודער און שוועגערין
דוד און העלא ראזענבערג
אין טשערנאוויץ, ווינשען מיר די הארציגסטע ברכות צום נייעם יאהר,
דאנקא און ישראל ראזענבערג.

ניו־יארק (אמעריקא)
א כתיבה וחתימה טובה
און א גוט יאהר ווינשען מיר אונזער ליבען ברודער, שוואגער און אנקעל
ב. הערשענהארן
מיט זיין פרוי און ליבע קינדער.
לאדז, תשרי תרפ״ט.
מאיר לייזער גיטעל פערעלע און חילוש רייך.

לשנה טובה תכתבו
א געזונד און גליקליך יאהר ווינש איך מיינע ליבע עלטערן, שוויגער־עלטערן, געשוויסטער און אלע מיינע פריינד און בעקאנטע.
איגנאץ פאמעראנץ און פרוי מיט זייער זוהן סעוועק׳ל.

DR. med. DONCHIN מאניושקי 1 MONIUSZKI 1, טעלעפאן 9-97.
ספעציאל־ארצט פאר אויגענקראנקהייטען
צוריקגעקעהרט קיין פוילען.
נעמט אן טעגליך פון 10–1 מיטאג און פון 4–7 נ.מ.
זונטאג פון 10 ביז 1 בייטאג.

„נייער פאָלקסבלאַט“

לאָדז. 18 סעפּטעמבער 1928

דער עודף

אין בודזשעט פון 1-טן קוואַרטאַל

מיט אַ קורצער צייט צוריק איז פערעפענטליכט געוואָרען די אָב־רעכנונג פאַר'ן ערשטען קוואַרטאַל פונ'ם לויפענדען בודזשעט־יאָהר.

די ציפערען פונ'ם בודזשעט־בעריכט זענען זעהר כאַראַקטעריסטיש און לאָזען מאַכען איינינע אויספיהרונגען, וואָס זענען נישט איבעריג פרעה ליך פאַר דער שטעדטישער בעפעלקערונג.

אויבערפלעכליך איז דער בעריכט אַ פאָזיטיווער. ער האָט זיך פערענדיגט מיט אַ 2 פראָצענטיגען עודף פון די איינקונפטען, אָבער ווען מען טראַכט זיך אַריין אין די ציפערען שטעלט זיך דאָס בילד פאַר אַנדערש. פון וואַנען שטאַמען די איינקונפטען מיט דעם 12־מיליאָניגען עודף? די נאָרמאַל פרעלימינירטע איינקונפטען פון די רעגירונגס־מאָנאָפּאָלען (שפּירט, זאַלץ, זאַפּאַלקעס) האָבען נישט דערגרייכט די פאָראויסגעזעהענע סכומים. אַ סימן, אַז דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען איז אָבגעשוואַכט. דאַגעגען זענען געשטיגען די איינקונפטען פון אומזאַץ־שטייער. אויפ'ן ערשטען בליק וואָלט עס געדאַרפט הייסען, אַז דער מסחר איז פערשטיקט געוואָרען און דערפאַר זענען אויך נעוואַקסען די איינקונפטען פאַר אומזאַץ־שטייער. אַזוי וואָלט עס געווען, ווען דער אומזאַץ־שטייער וואָלט געצאָהלט געוואָרען פונ'ם אומזאַץ. די פּראַקטיק פון די שטייער־אַמטען האָט אָבער בעוויזען, אַז די אָבשאַצונגען קומען פאָר „אויפ'ן אויג“ און נישט לויט די אומזאַצען, נאָר לויט די פאָרשריפטען פון אויבען. „דאָרט“ ווערט אויסגעמאָסטען דער קאָנטינגענט, דאָרט ווערט בעשטימט וויפיל ס'דאַרף איינפליסען פון אומזאַץ־שטייער און אונטען ווערט דער סכום פונאַנדערגעליינט אויף פערשידענע סוחרים לויט'ן אייגענעם פון די אַמטען.

דאָס סוחר'טום ברעכט זיך אונטער'ן לאַסט פונ'ם דאָזיגען שטייער, דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום אַנערקענט אין פרינציפּ, אַז דער דאָזיגער שטייער דאַרף אָפּגעשאַפט ווערען, ס'זענען אָבער נישטאָ קיין אַנדערע איינקונפטס־קוועלען און מ'געהט אויף דעם וועג פון קלענסטען ווידערשטאַנד: עקזעקוציעס, וועלכע רואינירען אָפט איין סוחר, צווינגען די אַנדערע צו צאָהלען דאָס, וואָס זיי קענען נישט.

ווי אַזוי דאָס איינקאַסירען די שטייערען קומט פאָר, זעהט מען אַמבעסטען פון דעם, אַז די שטראָפען פאַר אָפּשלעפען מיט איינצאָהלען די שטייערן און עקזעקוציע־קאָסטען האָבען בעטראָפען 6 מיליאָן זל.; דער אומזאַץ־שטייער גופא האָט זיך פערגרעסערט מיט 36 פראָצ. (דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום האָט פאָראויסגעזעהען אַ פערגרעסערונג בלויז פון 30 פראָצ.) אַלזאָ ווען נישט די אויסגעפרעסטע הכנסות פון אומזאַץ־שטייער (18 מיליאָן) און פון די ציגזען און שטראָפען, וואָלט דער בודזשעט זיך פערענדיגט מיט אַ דעפיציט.

אינטערעסאַנט איז דערביי, אַז דער גרונט־שטייער איז איינגעקאַסירט געוואָרען מיט 9 פראָצ. וועניגער ווי ס'איז געווען פאָראויסגעזעהען. מ'דאַרף דערצו דערמאָנען, אַז דוקא אינ'ם ערשטען קוואַרטאַל איז דאָס סוחרטום ממש דערדריקט געוואָרען די ווירטשאַפטליכע לאַגע איז געווען אַ שווערע, די אומזאַצען מינימאַלע און – דער אומזאַץ־שטייער איז געוואַקסען.

גראַבסקי'ס פּאָליטיק האָט שוין בעוויזען, אַז מ'טאָר נישט שחט'ן די הון, וועלכע טראָגט גאָלדענע אייער. צי האָט זיך די רעגירונג, וואָס האָט פראָקלאַמירט איהר ליבעראַלע בעציהונג צום סוחרטום, וועלכען זי האָט בעטראַכט פאַר אַ נוצליכען עלעמענט אינ'ם ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאַנד, גאָרנישט אָפּגעלערנט?

ש.

Dr. med. D. HELMAN
ספּעציאַל־אַרצט פאַר האַלז, נאָז, אויערען
און קעהלקאָפּף־קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 68, telefon 12-20
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 10—12 און 5—7 אָוו. זונטאָג פון 10—1

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערען־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
[illegible]

דאָס יודישע לעבען אין רוסלאַנד

אין ליכט פון די רוסלענדישע בלעטער.

לונאַטשאַרסקי איז אַ רך לב צו יודען און יודישקייט.

לונאַטשאַרסקי — דער בילדונגס־קאָמיסאַר — אַ רך לב.

אויף אַוואַ מין „ערל“ פלעגען יודען אַמאָל זאָגען, אַז ער איז אַן אוהב ישראל, כאָטש ער נעהמט נישט איין יד אַריין... אדרבא, לונאַטשאַרסקי האָט אַפילו ליב אַליין עפּעס צו געבען, בפרט נאָך אַ יודען. עפּעס פיהלט ער, אַט דער בילדונגס־קאָמיסאַר, אַז די רוסישע אינטעליגענץ איז נאָך פון די אַמאָליגע יאָהרען עפּעס־וואָס שולדיג געבליבען דעם יודישען פאָלק, און אויב איצטער זענען זיי, די רוסישע אינטעליגענטען, בכח דעם ראָזינגען הוב כאָטש טיילווייז צו צאָהלען — דאַרף מען איהם טאַקע צאָהלען ווען נאָר און וואו נאָר עס איז מעגליך.

איז לונאַטשאַרסקי טאַקע אַ גוטער צאָהלער. ער האָט געצאָהלט דער „הבימה“ (נישט נאָר מיט סענטימענטען), ער צאָהלט די העברעאיסטען (לכל הפחות מיט פריינטליכע אינטערוויוס) און אַט איצטער האָט ער אַפילו בעצאָהלט מיט אַ 35־יעהריגען יובילעי דעם „בערוהמטען“ שונד־מייסטער פון יודישען טעאַטער י. י. גוזיק'ען,

ווי עס דערצעהלט דער „עמעס“:

„גוזיק האָט אָנגעקוועטשט די נויטיגע פּעדאַלען. די ערשטע זאַך האָט ער געשאַפען אַ „יובילעי־קאָמיטעט“, וואָס זאָל איהם, דעם „אַרבייטס־העלד־טעראַן“, יובילירען.

„עס איז דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז דער פאָלקס־קאָמיסאַר פאַר בילדונג, דער חבר לונאַטשאַרסקי, איז אַריינגעפאַלען אין דער געשיכטע און דערקלערט געוואָרען פאַר דעם „עהרען־פאָרזיצענדען“ פונ'ם קאָמיטעט. דאָס איז שוין געווען גענוג, כדי צוזוציהען צום יובילעי־קאָמיטעט לכבוד גוזיק'ען אַ רייה קונסט־טוער, זשורנאַליסטען און ליטעראַטען“.

ווען גוזיק'ס יובילעי־קאָמיטעט האָט זיך בעוואָרנט מיט אַזעלכע פיינע נעמען בראש מיט לונאַטשאַרסקי'ן — האָט ער (דער „קאָמיטעט“, ד. ה. גוזיק אַליין) פונאַנדערגעשיקט 1,750 איינלאַדונגס־קאַרטעס צו אַלע רייכסטע מאָסקווער קרעמער, ווי אויך צו מעהרערע סאָוויעטישע און פאַרטייאישע טוער, זיי זאָלען אומבערינגט קומען אין דעם גוט־בעקאַנטען „רעוואָלוציע־טעאַטער“ פרעהען זיך מיט גוזיק'ס 35־יעהריגען יובילעי.

און מען איז טאַקע געקומען. דער טעאַטער איז געווען געפּאַקט. נאָך דעם דריטען אַקט (מען האָט געשפּילט „שיר השירים“) בעוויזט זיך דער יובילאַר אַליין און עס הויבען זיך אָן די פייערליכע בעגריסונגען.

עס בעגריסט דער ה' וואַלדמאַן אין נאָמען פונ'ם צענטראַל־קאָמיטעט פון דעם פעראיין קונסט־טוער. עס בעגריסט אויך דער פאָרשטעהער פונ'ם „רעוואָלוציע־טעאַטער“, ווינשענדיג גוזיק'ען, ער זאָל „האַלטען אויך ווייטער הויך די פאָהן פונ'ם יודישען פראָלעטאַרישען טעאַטער“.

אויף די געזעלשאַפט פון מאָסקווער דראַמאַטורגען און שרייבער שטרייכט אונטער די „דראַמאַטישע פערדינסטען פונ'ם „יובילאַר“. עס טרעט אויך אַרויס אַ רויט־אַרמייער קאָלדובאָווסקי און בעגריסט אין נאָמען פון דער רויטער אַרמעי בכלל און אין נאָמען פון די יודישע רויט־אַרמייער בפרט...

נאָכדעם קומען אויך בעגריסונגען מצד דעם „קאָמסאָמאָל“ (יונגענד־קאָמוניסטען), מצד דער מאָסקווער פראָלעטאַרישער סטודענטענשאַפט און נאָך און נאָך (הלואי אויף גראַנאָווסקי'ן, דעם אָנפיהרער מיט'ן יודישען מלוכה־טעאַטער, געזאָגט געוואָרען...)

עס ווערען אויך פאָרגעלייענט בעגריסונגס־טעלעגראַמעס פון אַלע עקען לאַנד, צווישען זיי אויך אַ זעהר לאַנגע טעלעגראַמע פון פעטראָוו־סאָקאָלאָווסקי'ן דעם פאָרזיצענדען פון דעם לענינגראַדער דראַמאַטורגען־פעראיין (און, אַגב, אויך דער פאָרזיצענדער פונ'ם לענינגראַדער „געזערד“), אַ טעלעגראַמע פול מיט לויב־געזאַנגען צום יובילאַר, וואָס איז אַ „רעוואָלוציאָנער און בויער פונ'ם יודישען... פראָלעטאַרישען טעאַטער (!!!)“.

מיט איין וואָרט, דער ה' גוזיק, דער אָנפיהרער מיט איינער אַ יודישער וואַנדער־טרופּע, איז געווען

(המשך זעה 7־טע זייט)

דייטשלאַנד און „פרעסא“.

VII.

פאָרשטופען.

אין שפּיגעל־זאַל שליסט זיך אָן די אָפּטיילונג „נאַכריכטען־וועזען פון אַמאָליגע און פרעמדע קולטורען“. דאָ געפינען מיר די אופנים, ווי אַזוי עס פלעגען אַמאָל איבערגעגעבען ווערען ידיעות אין די אוראַלטע צייטען און ווי אַזוי זיי ווערען נאָך ביים היינטיגען טאָג איבערגעגעבען ביי די ווילדע שבטים פון אַפריקע, אויסטראַליע, אַמעריקאַ: די צוגעשפּיצטע פעדערען פון די פּערויע־אינדיאַנער, די געקאַרבטע שטעקענס פון די אויסטראַליער, די פיילען, דורך וועלכע עס ווערט געמאָלדען קריגס־ערקלערונג. בילדליך און פּלאַסטיש ווערען פאָרגעשטעלט פאַר דעם מאָדערנעם ציוויליזירטען מענש די פילפאַכיגקייט און פערשידענאַרטיקייט אין די אופנים פון בעוואָרנען ידיעות: ליכט־, פייער־ און רויך־סיגנאַלען, שטריק־בריף, קורירען א. אַ. דערביי ווערט פּלאַסטיש געוויזען די קולטורעלע איינגענאַרטיגקייט פון דער געגעבענער צייט, און אָרט און אַזוי אַרום בעקומט איהר אַ פאָרשטעלונג וועגען קולטורעלען, קינסטלערישען, און רעליגיעזען לעבען פון די געגעבענע פעלקער.

די גערעדטע און געזונגענע צייטונג.

אין לעבעריגע סצענעס ווערט פאָרגעשטעלט דער נאַכריכטענדינסט פון די אַלטע גערמאַנער: דאָס איבערגעבען פון ידיעות דורך זינגער, דאָס ליד, דאָס גערעדטע און געזונגענע וואָרט אַלס איינע פון די צייטונגס־פאָרשטופען. צווישען די פאָרגענגער פון דער פרעסע געפינען מיר דאָ אויך איינס פון די עלטסטע בלעטער אין דער וועלט, די כינעזישע צייטונג קינג־באַיאָ.

מיר קומען דאַן אָן צו דער מיטעלאַלטערליכער פאָלקסטימליכער זשורנאַליסטיק: דאָס פּאָליטישע און דאָס קאַמפּס־ליד אין זיינע פערשידענאַרטיגע געשטאַלטען, סצענעס אויף די יאָהר־מערק, וואו זינגער און זינגערינס גיבען איבער פאַר'ן פעראַמעלטען עולם פּאָליטישע און רעליגיעזע ידיעות, קוק־קאַסטענס, וואו אינעווייניג זעהט מען אַלערליי סצענעס, וואָס שילדערען פערשידענע געשעהענישען. — אַ נייע שטופע פון נאַכריכטענוועזען — דאָס בילד אַלס ידיעה.

גוטענבערג.

פון בילד — צו דער בריף־צייטונג און דאַן — צום ווערקשטעל פון גוטענבערג'ן, וועלכער האָט ערשט מעגליך געמאַכט אויסצופערטיגען דרוק־זאַכען אין אַ גרעסערער צאָהל פון איין פאָרם און געגעבען אַ מעכטיגען שטויס דער גאַנצער ענטוויקלונג פון דער דרוק־קונסט און דערמיט — דעם צייטונגס־וועזען. גוטענבערג'ס דרוקעריי, זיין געסעריי, דער גאַנצער פּראָצעס פון זעצען און דרוקען אין זייער איינפאַכקייט און פרימיטיווקייט איז פאָרגעשטעלט געטריי צום אָריגינאַל לויט אַלטע בילדער. אין קאָסטיומען פון זייער צייט שטעהען די אַמאָליגע דרוק־געזעלען און פיהרען אויס אויף אַלטע פרימיטיווע דרוק־פרעסען, די אַרבייט, וועלכע גוטענבערג האָט אַמאָל אויסגעפיהרט: זיי דרוקען דעם אַלטען „טירקען־קאַלענדאַר“ פון יאָהר 1454 פון גוטענבערג'ס צייטען.

פּאַפּיר־מיהל.

אין איין עק פון דער לאַנגער רייה סאַלאָנען און זאַלען, וועלכע שטעלען פאַר אַ געטריי בילד פון מיטעלאַלטער מיט זיין בילד, וואָרט און שריפט, דערהערט איהר אַ מאָרגע קלאַפּען, דרעהען, וואַלצען און רוישען. איהר געהט אַביסעל ווייטער און פאַלט אַריין, ווי אין אַ פינסטערע און פייכטע הייל. דאָס איז די מיטעלאַלטערליכע פּאַפּיר־מיהל, וועלכע איז אויסגעבויט געוואָרען ספּעציעל פאַר דער אויסשטעלונג. און איז אין אַלע פּרטים, אויפ'ן גענויעסטען אַ קאָפּיע פון די אַמאָליגע פּאַפּיר־פאַבריקען. עס דרעהען זיך מיט אַ קראַכען און קרעכצען די אומגעלומפּערטע האָלצערנע וואַלצען, די האָלצערנע קעסלען, אין וועלכע עס ווערט געווייקט, געמישט די שמאַטעס־מאַסע, עס שטעהען זעק מיט אָפּפאַל, און בעלי־מלאכות אין דער טישער פאַר יענער צייט קליידונג. זענען ערנסט בעשעפטיגט מיט אויספערטיגען פּאַפּיר לויט די אַלטע, פרימיטיווע אופנים. פון האָלצערנעם קעסעל ווערט אַרויסגענומען אין אַנ'עמער פליסיגע מאַסע, זי ווערט אָפּגעגאָסען אין אַ האָלצערנע מיט אַ נעץ איבערגעצויגענע ראַהם, דאָס וואַסער ווערט פון דער ראַהם אָפּגעגאָסען און דאַן בלייבט אויף דער נעץ אַ פּיערקאַנטיגער נאָך פייכטער, אָבער שוין פערטיגער בויגען ווייס דיק פּאַפּיר, וואָס ווערט אויפגעהאַנגען אונטער'ן סופיט אויף צו טריקענען. אין אַט דעם קעלער פיהלט איהר זיך ווי אַריבערגעטראָגען אין אַ גאַנץ אַנדערער וועלט, און איהר מוזט מאַכען א בעדייטענדע אָנשטרענגונג, כדי ווידער אַריבערצוגעהן אין דער וועלט פון היינט, פון די קאָמפּליצירטע שטאָהלערנע מאַשינען, וואָס געפינען זיך אין די אַנדערע זאַלען פון דער אויסשטעלונג און פיהרען אויס פרינציפּיעל די זעלבע אַרבייט, אָבער מיט וואָסער קאָלאָסאַלען אונטערשיד, און ענערגיע־פערברויך און עפעקטיווע רעזולטאַטען.

גאַזעטען.

מיר וואַנדלען ווייטער איבער יאָהרהונדערטער, מיר קומען צו דער צייט, וואו די געדרוקטע פרעסע הויבט אָן אַלץ טיפער און מעכטיגער אַריינצודרינגען אין לעבען, די צייטונג ווערט וואָס ווייטער אַלץ מעהר פערשפּרייט, די פּאָסט הויבט אָן צו שפּילען אַ גרויסע ראָלע אין דער ענטוויקלונג פון דער צייטונג, מיר קומען צו דער פּובליציסטיק פון 17־טען יאָהרהונדערט, צו איהרע אויסדרוקען און 30־יעהריגען קריג, צו דער פּובליציסטיק פון 18־טען יאָהרהונדערט אין דער צייט פון די גרויסע דייטשע קלאַסיקער, צו פרידריך דעם גרויסען, וועלכער האָט זיך געוואָלט האָבען אויסגעדרוקט: „גאַזעטען, די אינטערעסאַנט זיין זאָלען, ניכט זשעניערט ווערדען דירפען“ און וועלכער האָט פונקט אַזוי אונטערדריקט די פרעסע, ווי אַלע אַנדערע מאַכטהאָבער פון זיין צייט.

די פראַנצויזישע רעוואָלוציע האָט אויפגעלעזט די קנוילען, וואָס זענען געווען אָנגעהאָנגען אויף דעם מויל פון דער פרעסע, די צייטונג בעקומט אַ מעכטיגע ענטוויקלונג, דער אָבקלאַנג פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע לאָזט זיך הערען נישט בלויז אין פּאַריז און פראַנקרייך, נאָר איבער גאַנץ אייראָפּע. אַ בעזונדערער זאַל אין דער קולטור־היסטאָרישער אָפּטיילונג אין געווידמעט דער עפּאָכע פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע און איהר אויסדרוק אין געדרוקטען וואָרט און בילד. אַ רייכע זאַמלונג פון קאַריקאַטורען דערגענצט דאָס בילד פון דער פּאָליטישער, געזעלשאַפטליכער און סאָציאַלער פיזיאָגנאָמיע פון יענער איבערברוכס־עפּאָכע. קאַריקאַטורען אויף די פראַנצויזישע עמיגראַנטען, וועלכע האָבען זיך ווי פון פייער אַרויסגעריסען פון דעם רעוואָלוציאָנעריש־ברויזענדען לאַנד, אויפ'ן קעניג לואי דעם 16־טען, וועלכער האָט געלענט זיין קאָפּ אונטער'ן מעסער פון דער גילאָטינע, אויף נאַפּאָלעאָנ'ען, וועלכער האָט טרויעריג פערענדיגט זיין מערקווירדיגע קאַריערע אויפ'ן איינזאַמען אינזעל פון דער הייליגער העלענע. נאַפּאָלעאָן זיצט ביים טיש, אַרומגעבונדען דאָס פּנים מיט אַ סערוועטקע. אַרום איהם — מייז, זיי גאָלען איהם, שערען איהם, העלפען איהם זיך אָנטון. אויף דער הייליגער העלענע מאַכט נאַפּאָלעאָן אַ רעוויע פון זיין מיליטער, וואָס בעשטעהט בלויז פון... מייז. לואי דער זעכצענטער פאָהרט רייטענדיג אויף אַ חזיר, און די קרוין וואַקעלט זיך אויף זיין קאָפּ...

צענזור.

נעבען די ספּעציעלע זאַלען, וואָס זענען געווידמעט נאַפּאָלעאָנ'ען, און דער פרעסע פון דער מאָנאַרכיסטישער רעסטאַוראַציע־צייט געהט אַ גרויסע, רייכע און אויסערסט בעלעהרענדע אָפּטיילונג „די צענזור“. דער גראַנדיעזער, טראַגישער אָפט טראַגיקאָמישער קאַמף פון דער פרעסע פאַר איהר פרייהייט, געגען די שלעסער, וואָס זענען אין פערשידענע צייטען, דורך פערשידענע מאַכט־בעזיצער און זייערע משרתים אָנגעהאָנגען געוואָרען אויפ'ן מויל פון זשורנאַליסט און שרייבער איז דאָ פאָרגעשטעלט אין אַ קאָלאָסאַלער, היסטאָריש־וויסענשאַפטליך געאָרדנעטער זאַמלונג פון דאָקומענטען און אילוסטראַציעס. נישטאָ, דאַכט זיך, אַזאַ ווערק אין דער ליטעראַטור, וואָס איז געוואָרען דערנאָך אַפילו אָנערקענט אַלס קלאַסיש און איינגעפיהרט געוואָרען אין שולען אַלס מוסטערגעגענשטאַנד פאַר דער יוגענד, וואָס זאָל בשעתו נישט געווען ווערען בעצייכענט דורך דער צענזור אַלס געפעהרליך פאַר דער מלוכה, פאַר דער רעליגיע און פאַר די גוטע מידות. „דאָס אויג פון געזעץ“ קוקט שאַרף אויף אַלעמדינג, וואָס פאַלט אַרויס פון דער דרוקפרעס און דער רויטער בלייסטיפט פון צענזאָר מאַכט אָן חורבות אין מאַנכע ווערק, וואָס ווערען ביז'ן היינטיגען טאָג געלייענט פון גרויס און קליין. בלעטער, צייטונגען, צייט־שריפטען, זשורנאַלען געהען אַרויס פון צענזאָר'ס האַנד צוהרגעטע און צוקאַליעטשעטע. אָבער אויך דער שרייבער, דער זשורנאַליסט און רעדאַקטאָר איז אונערשעפּליך אין אויסגעפינען אופנים און מיטלען, ווי אַזוי אָפּצונאַרען דעם צענזאָר. ווי אַזוי פון איהם חוזק צו מאַכען, ווי אַזוי צו שרייבען צווישען די צייל"ן, אַז דער צענזאָר זאָל בלייבען דער אָפּגעהוזק'טער. צווישען דער גרויסער צאָהל געזאַמעלטע דאָקומענטען פעהלט נאַטירליך נישט דאָס בלעטעל פון היינע'ס בוך, וואו דער גענינאַלער דיכטער און סאַטיריקער האָט אויף אַ גאַנצער זייט, בלויז אין דריי ווערטער — די איבעריגע איז בעדעקט מיט שטריכען — אָפּגערעכענט זיך אויף אַ גלענצענדען אופן מיט די מחבלים פון אונשטערבליכען מענשליכען וואָרט: די צענזאָרען — — — — — — — — — — — — — — — — — רומקעפּפע .... — — — — — — — — — — —

לאַזאַר פוקס.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

18 דינסטאג ד תרפ"ט תשרי

ספטעמבער

זון-אויפגאנג 5.17

זון-אונטערגאנג 5.47

א נקמה אין משוגעים-הויז.

טראגעדיע פון א לאדזער יוד. — פערראטען פון זיין פרוי ווערט ער משוגע. — אויך איהר צווייטער מאן ווערט משוגע. — שרעקליכע נקמה פון משוגענעם פערראטענעם מאן. — שוידערליכע פאמיליען-טראגעדיע.

דאס איז געווען מיט 10 יאהר צוריק, איז אין ראדאם פארגעקומען א חתונה פון דעם מיידעל לאה, אדער ווי מ'האט זי גערופען: לעאניא קופער מיט דעם לאדזער בחור בעריש סאנדאמירסקי, א קיילעכדיגער יתום, א עלעקטראטעכניקער, וואס האט געוואוינט אויף ליפאווא 3 אין א קאוואלערסקא צימער. דער חתן האט בעקומען א גאנץ פיינעם נדן און האט זיך געעפענט אין ראד ם א עלעקטראטעכנישע ווערקשטעל און א געוועלבעל מיט עלעקטרישע מכשירים. וואלט אלץ גאנץ גוט געווען, ווען נישט דאס, וואס לעאניא איז נישט געווען פון די נאטורען, וועלכע קענען זיך צופאסען צו איהר סאלידען מאן. קיין קינדער זענען אויך נישט געווען און אין 3 יאהר ארום האט זיך סאנדאגורסקי דערוואוסט, אז זיין פרוי בעגעגענט זיך צופיל מיט א ראדאמער בעאמטען א יודישער שרייבער אין א נאהענטען וואלד. דעם סענטימענטאלען און עמפינדליכען בעריש האט דאס געקאסט געזונד און ער האט אנגעהויבען פערנאכלעסיגען זיינע עסקים; סוף-כל-סוף האט ער בעשלאסען צו פערלאזען ראדאם און זיך אריבערציהען קיין לאדז, זיין פרוי האט דערויף בשום-אופן נישט געוואלט מסכים זיין, ס'איז געקומען צו גרויסע מחלקות, מען איז געווען אין לייטישע מיילער ביז ענדליך דאס פאר-פאלק האט זיך בעשלאסען צו גט'ן. נאטירליך האט שוין לעאניא געזעהען, אז איהר „שלימזלדיגער" מאן זאל ארויס פון ראדאם נקי, אהן א גראשען ביי דער נשמה.

כך-הוה בעריש סאדאגורסקי האט רעזיגנירט פון אלץ אין דער וועלט, אבי ער זאל ארויס פון דעם שרעקליכען גהינם. א צובראכענער, אבגעגנארטער און פערצווייפעלטער, איז בעריש צוריקגעקומען קיין לאדז, ס'האט לאנג געדויערט ביז ער האט בעקומען אביסעל ארבייט. ער האט אויך קיין מוט צו קיין ארבייט נישט געהאט און האט זיך ארומגעטראגען מיט'ן געדאנק צו נעהמען דאס לעבען. ווי זיינס א שכן דערצעהלט, האט ער בעריש'ן אין יאהר 1923 ביינאכט אפגעהאלטען פון אויסטרינקען סם. אין יאהר 1924 איז בעריש געווארען אינגאנצען ארבייטסלאז. ער האט לאנג געהונגערט, אבער ער האט נישט געהאט קיין קרוב אוך קיין גואל, וועלכער זאל איהם העלפען אין זיין שלעכטער לאגע. איינציגווייז איז ער אריינגעפאלען אין א שווערער מעלאנכאליע און גאנצע טעג און וואכען נישט ארויסגעגאנגען פון זיין שטוב, די שכנים האבען גערופען א דאקטאר, וועלכער האט לסוף דעם קראנקען קוואליפיצירט אין משוגעים-שפיטאל אריין קיין „קאכאנובקא", דארט איז ער אוועקגעשיקט געווארען דירכ'ן מאגיסטראט אבער אלס אונהיילבארער קראנקער האט מען א הם מיט א גאנצער פארטיע איבערגעשיקט אין משוגעים שפיטאל אין פאמערן. אין פון בעריש סאנדאמירסקי האבען שוין אלע געהאט פערגעסען.

די יונגע גרושה לעאניא האט אבער גאנץ אנדערש געלעבט... איצט זי געווען א „פרייער פויגעל" און זי האט זיך שוין אפיציעל בעוויזען מיט איהר נייעם שאץ הערמאן קעניג דעם וואלדשרייבער. ס'האט נישט לאנג געדויערט און פרוי לעאניא האט צום צווייטען מאל חתונה געהאט מיט דעם פאצעט הערמאן קעניג. די „האניג"-חדשים זענען אדורך זעהר גוט און פיין, אבער די זיסקייט האט זיך פערענדערט אין א גאל-ביטערקייט. דאס לעבען נעהמט נקמה. אזוי איז אויך געווען ביי מרת לעאניא, דער געוועזענער לעבע-יונג, הערמאן, איז נאך א קורצע צייט אריינגעפאלען אין עפיס א קראנקהייט, פון וועלכער ער האט בעקומען א פאראליטש, מ'האט איהם לאנג געהיילט, ס'האט אפגעקאסט אוצרות, אבער אומזיסט. קעניג איז סוף-כל-סוף משוגע געווארען, און ווען דאקטוירים האבען ערקלערט, אז ער איז אונהיילבאר, האט מען איהם אפגעגעבען אין משוגעים-הויז קיין פאמערן.

לעאניא וואלט אפשר אויך די דאזיגע ביטערע פיל שנעל ארפגעשלינגען און וואלט זיך פערגעסען אין רויש פון לעבען, אבער מיט עטליכע וואכען צוריק האט זי בעקומען א מיטטיילונג, אז איהר מאן הערמאן איז איבערגעשיקט געווארען אין משוגעים-שפיטאל קיין ווארטא.

ווען מ'האט אנגעהויבען נאכפארשען פארוואס מ'האט איהם איבערגעשיקט, האט זיך ארויסגעשטעלט אזא מעשה:

אין א געוויסער נאכט האט א פענסיאנאר פון משוגעים-הויז גזוואלט דערשטיקען דעם צווייטען משוגענעם הערמאן קעניג, ווען דער לעצטער איז שוין געווען קוים לעבעדיג, האט דאס בעמערקט די שפיטאל-בעדינונג און מ'האט דעם ווילדגעווארענעם אפגעשיקט אין אנדער זאל. די שפיטאל-אדמיניסטראציע האט זיך שטארק פעראינטערעסירט מיט דעם ענין. זי האט אנגעהויבען מיט פערשידענע מיטלען ארויסצופרעגען דעם משוגענעם, וועלכער האט געוואלט דערשטיקען זיין חבר, פארוואס ער האט דאס געטון, האט יענער אין מינוטען פון בעוואוסטזיניגקייט געענטפערט:

— ער איז מיין אומגליק, ער איז מיין אומגליק.

מ'האט ארויסגערופען די קרובים פון ביידע צדדים און דא האט זיך ארויסגעשטעלט, אז צופעליג איז זיך דער משוגענער בעריש סאנדראמירסקי צוזאמענגעקומען מיט הערמאן קעניג אין איין זאל אין משוגעים הויז. זעהט אויס, אז בעריש האט דערקענט הערמאנען און ער האט איהם אין א מינוט פון פערצווייפלונג געוואלט דערשטיקען. דער הויפט-דאקטאר פון שפיטאל האט דעריבער געפינען פאר נויטיג צו פעראָרדנען, אז מ'זאל קעניג'ן איבערפיהרען אין אנ'אנדער שפיטאל

געהיימניספול פערשווינדען פון א 13-יעהריג מיידעל.

(2) מיט א צווי יאהר צוריק האט דער „וואושני" פון מאגיסטראט, סטאניסלאוו מוּשינסקא (זשעלאזנא 38) איבערגעלעבט א שווערע פאמיליען-דראמע: זיין פרוי קלארא איז פון איהם אוועק, איבערלאזענדיג איהם א 7-יעהריג יונגעלע און מיטנעהמענדיג מיט זיך א 11-יעהריגע מיירעלע.

מושינסקי האט פון דעמאלט אן נישט גערוהט ביז ער האט זיך ענדליך דערוואוסט, אז ביידע געפינען זיך אין דייטשלאנד אין הולענהיים.

מיט דער הילף פון דער פאליציי האט ער צוריקגעבראכט זיין 13-יעהריג טעכטעריל.

דאס מערעלע איז געווען ביים פאטער שוין 4 חדשים, געפיהרט איהם דאס בעל-הבית'ישקייט און פלוצים עהערנעכטען אי דאס קינד נעלם געווארען פון דער שטוב. דער פאטער איז אינדערפריה ווי שטענדיג ארויסגעגאנגען צו דער ארבייט, דאס ברידער'ל אין שול-אריין און ווען זיי זענען מיטאג-צייט צוריקגעקומען האבען זיי אין זער היים קיינעם נישט געטראפען.

א שכנה האט דערצעהלט, אז זי האט אינדערפריה געטראפען אויף די טרעפען דאס מערעלע, וועלכע האט געזאגט, אז זי געהט צום קצב קויפען פלייש, פון דעם מאמענט אן האט מען דאס מיידעל מעהר נישט געזעהען; דער קצב ביי וועלכען דאס כע'עלע האט געוואלט קויפען דאס פלייש, האט ערקלערט, אז זי איז אין דעם טאג גאר נישט געזען אין זיין געוועלב.

דער פאטער האט געמאלדען דער פאליציי.

„א וואך פאר'ן פייערלעשער".

(—) צו די וויכטיגסטע אויפגאבען פון די לאדזער פייערלעשער אין איצטיגען מאמענט געהער צו פערשטארקען די זיכערקייט איבער דעם לעבען און פערמעגען פון די איינוואוינער פון אונזער שטאדט. די פייערלעשער ווילען איצט פערפולקאמען די אלארם-סיגנאליזאציע, כדי בעת א שרפה זאלען די פייערלעשער נישט צו שפעט ארויספאהרען. די פערוואלטונג פון די פייערלעשער האט אבער נישט קיין גענוגענדע געלד מיטלען די דאזיגע אויפגאבע צו רעאליזירען און ארדענט איין פון 23. ביז'ן 30-טען סעפטעמבער „א וואך פאר'ן פייערלעשער". די פערוואלטונג און קאמענדע פון די פייערלעשער ווענדען זיך צו דער לאדזער בעפעלקערונג, אז זי זאל העלפען שאפען די אלארם-סיגנאליזאציע אין לאדז.

אנטי-סאניטארער צושטאנד אין די פריזיער-אנשטאלטען.

(מ) די געזונדהייטס-אפטיילונג ביים מאגיסטראט האט ארורכגעפיהרט א סאניטארען קאנטראל אין אלע פריזיער-אנשטאלטען, וואס געפונען זיך אויפ'ן שטח פון לאדז.

אין רעזולטאט פון דער קאנטראל איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז אין 303 פריזיער-אנשטאלטען ווערען נישט אפגעהיטען די סאניטארע פארשריפטען און 18 פריזיער-אנשטאלטען איז בעשלאסען געווארען אינגאנצען צו ליקווידירען.

ווייטער איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז פון 387 פריזיער-אנשטאלטען זענען נאר 66 געפונען געווארען אין א גוטען צושטאנד;

צוליב די ראזינע רעזולטאטען פון דער קאנטראלע, איז בעשלאסען געווארען איינצופיהרען סיסטעמאטישע סאניטארע קאנטראלעס איבער די פריזיער-אנשטאלטען.

ליקווידירט לעבענסמיטעל געוועלבער פון מאגיסטראט.

(—) דער מאגיסטראט האט בדעה צו ליקווידירען די לעבענסמיטלען-געוועלבער, וועלכע זי בעזיצט. די סיבה דערפון איז וואס די געוועלבער ערפילען נישט זייער אויפגאבע און זענען נישט בכח צו האבען, וועלכען ס'איז איינפלוס אויפ'ן לעבענס-מיטעל-מארק.

2 געוועלבער וועלען וואהרשיינליך איבערגעגעבען ווערען דער קאאפעראטיוו פון די מליכה-אנגעשטעלטע און 4 געוועלבער דעם אלגעמיינעם קאאפעראטיוו.

באטאנישער גארטען.

(—) פרייטאג איז אין דער „זשרודליסקא" געעפענט געווארען דער באטאנישער גארטען צום נוצען פון די היגע שול-יוגענד.

א בריף אין רעדאקציע.

אין צוזאמענהאנג מיט דער לעצטער אקציע אין דאמען-מאנאזין-פאך, ווילען מיר פעסטשטעלען אט-וואס:

געטריי אונזערע פרינציפען וועגען שטעלען די פאך-לאגע העכער פון אלעם, ווענדען מיר זיך אין אלע פאלען צו די געגנערישע פעראיינען וועגען פארנעהמען געמיינזאמע אקציעס געגען די אונטערנעהמער. דערביי מאכען מיר נישט קיין אונטערשיד, צו מיר האבען גראד די מעהרהייט אין געגעבענעם פאך, צו נישט. אזוי האבען מיר שוין אונטערגענומען אקציעס צוזאמען מיט'ן שטעפערמייסטער-פעראיין, פאלודניאווא 4, פארלעך-מאגאזין-שניידער, 1. מאי 2, פריזיער-מייסטער-פעראיין פאלודניאווא 4, לויהן עבער-פעראיין, בושעזשינער 7 א. אז. וו.

צוזעהענדיג דעריבער, ווי די לאגע אין דאמען-מאגאזין-פאך ווערט מיט יעדען טאג אן ערגער האבען מיר מיט איניגע חדשים צוריק זיך געווענדען צום שניידער-פעראיין פון 1. מאי 2, סעקציע דאמען-מאגאזין, וועגען פארנעהמען א געמיינזאמע אקציע געגען די קאנפעקציאנערען. די פערוואלטונג פון דערמאהנטען פעראיין האט אבער פארגענומען אנ'אקציע אפצוציהען די מיטגלידער פון אונזער פעראיין, רופענדיג אונזערע מיטגלידער צוקומען אויף זייערע פערזאמלונגען.

נעהמענדיג צוהילף אונזערם א מיטגליד, האט דער ועלבער פעראיין אויף דער שנעל ארויסגערופען אנ'אקציע אהן פערשטענדיגונג מיט אונז, וואס איז געבליבען אונזער פעראיין צו טון? צי האבען מיר געדארפט געבען אונזער הסכמה אויף דער אקציע, וועלכע ווערט אנגעפיהרט דורך אנ'אנדערן פעראיין אהן פערשטענדיגונג מיט אונז, כאטש מיר האבען זיך ווענדען דער פראגע צו זיי געווענדעט?

מען מוז אויך נעהמען אין בעטראכט, אז מיר האבען געהאט גאנץ אנדערע בליקען אויף דער אקציע, וועלענדיג זי פיהרען אין אנ'אנדערן פערנעם.

מיר האבען דעריבער נישט געקענט שטילשווייגענדיג צוזעהען, ווי דאס דאמען-מאגאזין-פאך פיהרט א נישט-ריכטיג ארורכגעטראכטע אקציע, וועלכע קען נאר זיין אין די אינטערעסען פון א גרופע רייכע כאלופניקעס, אבער פאר קיין פאל נישט אין די אינטערעסען פון די מאסען ארימע דאמען-מאגאזין-שניידער.

האבען מיר בעשלאסען דעריבער די אקציע צוצוברעכען, רופענדיג אונזערע מיטגלידער זיך נישט אונטערצואָרפען די בעשלוסען פון אנדערע פעראיינען און ארויסצוטרעטען אין שטרייק ערשט דעמאלט, ווען זייער ארגאניזאציע וועט דערצו רופען.

דעם מאגאזין-שניידער-פעראיין פון 1. מאי 2, פונקט ווי אנדערע פעראיינען, ווילען מיר בעווייזען, אז מיר זענען א כח, מיט וועלכען מען מוז זיך רעכענען, און אז מיר וועלען אויף קיין פאל נישט דערלויבען, מען זאל אונז איגנארירען.

צום סוף שטעלען מיר פעסט, אז די דאמען-מאגאזין-שניידער ארבייטען יעצט נאכ'ן שטרייק, אויף די זעלבע שלעכטע בעדינגונגען און נעהמען ווייטער לאנג-טערמיניגע וועקסלען, ווי פריהער. דאס דאזיגע וואלט נישט געווען, ווען ביידע פעראיינען וואלטען אויף א לאיאלען אופן געפיהרט א געמיינזאמע אקציע געגען די קאנפעקציאנערען.

פערוואלטונג פון האנדווערקער-פעראיין, אגראראווע 9.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1910.

היינט, דעם 18. ה. ח. דארפען זיך מעלדען אין מיליטעריש-פאליציייאישען ביורא, פיעטריקאווער 212, אלע מאנספערשוינען, וועלכע זענען געבוירען אין יאהר 1910 און וואוינען אויפ'ן שטח פון 4-טען פאליציי-קאמיסאריאט, וועלכעס פאמיליען-נעמען עס הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען:

A. B. C. D. E. F. G.

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 11-טען פאליציי-קאמיסאריאט, וועלכעס פאמיליען-נעמען עס הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען:

K. L. Ł. M. N. O. P.

פון די שולען.

(—) אין צוזאמענהאנג מיט'ן אנפאנג פון דעם שול-יאהר האט דאס לאדזער שול-קוראטאריום ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג די שול-דאקטוירים, אז זיי זאלען שטרענג האלטען און קאנטראלירען די איזאלאציע, פון די שול-קינדער, וועלכע זענען אדורכגעגאנגען אנ'אנשטעקענדע קרענק.

די קינדער, וועלכע קומען צוריק אין דער שולע, נאך א קרענק, דארפען אונטערזוכט ווערען דורכ'ן דאקטאר.

האלט ריין אייערע הייזער!

(מ) פאר'ן אנטיסאניטארען צושטאנד פון די הייזער זענען א רייהע הויז-בעזיצער צוגעצויגען געווארען צו אדמיניסטראטיווער פעראנטווארטליכקייט.

שטאט-ראט,

(מ) דאנערשטאג וועט פארקומען א זיצונג פון שטאט-ראט,

א שוידערליכער רויב-מארד.

(—) נעכטען ארום 8 א זייגער אין דערפריה איז אין דארף מאנקאליף הינטער פיעטרקאוו פארגעקומען א שרעקליכער רויב-מארד. עס איז ערמארדעט געווארען מיט א האק די 58-יעהריגע פראנטשישקא גזשעיטשאק, אין דער שטוב פון דער דערהרג'עטער האט געפעהלט א גרעסערע סומע געלד און פון שטאל עטליכע חזירים, די פאליציי האט גלייך אונטערגענומען אנ'ענערגישע אויספארשונג, וועלכע האט פעסטגעשטעלט, אז דעם שרעקליכען מארד איז בעגאנגען דער זוהן פון דער ערמארדעטער יוזעף.

דער מערדער איז ארעסטירט געווארען.

אפגעלעגט וואנדורסקי'ס פראצעס.

דער בעשולדיגטער ענטלאפען.

(—) נעכטען האט אין היגען קרייז-געריכט געזאלט פארקומען דער פראצעס געגען דעם פוילישען פאעט וויטאלד וואנדורסקי, נחמיה לעדערמאן, העלענא מאנקאלא, אברהם קאלינסקי און זיגמונד קאוואלסקי, וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען אין געהערען צו דער קאמוניסטישער פארטיי, די לעצטע 4 זענען בשעת ארעסטירט געווארען אין דער בוכהאנדלונג „קשאנזשקא", זשעלאזנא 11. וואנדורסקי האט זיך אבער צום פראצעס נישט געשטעלט און דאס געריכט האט בעשלאסען דעם פראצעס אפצולעגען און ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג צו ארעסטירען וואנדורסקי'ן ביז זיין פראצעס וועט פארקומען.

אין די אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען.

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: אנטאניעוויטש, פאביאניצקא 50, ק. כאנדזינסקי, פיעטרקאווער 164, סאקאלעוויטש פושעיאזד 19, רעמבעלינסקי, אנדזשעיא 28, זונדעלעוויטש פיעטרקאווער 25, קאספערקעוויטש זגערזשער 54 און ס. טראקאווסקא בזשעזשינער 56.

טעלעגראַמען.

שטיצע פאר אינטעלעקטועלע ארבייטלאזע.

די אויסצאָהלונגען פון שטיצע פאר אינטע־לעקטועלע ארבייטסלאָזע וועלען פאָרקומען דעם 25 ד. ח. אין לאָקאַל און אָפּטיילונג פון די ארבייטסלאָזע אינטעלעקטועלע אויף אל. קאַש־שיקי 9.

די ארבייטסלאָזע אינטעלעקטועלע, וועלכע וועלען צוליב געוויסע סיבות נישט בעקומען אויס־געצאָהלט דעם 25, דארפען דעם 26 און 27 ה. ח. אריינטראָגען מאָטיווירטע בקשות צו דער פער־וואלטונג פון דעם קרייז־ארבייטסלאָזען־פאָנד (נאוו־ראָט 36), די רעקלאמאַטאָרען וועלען בעקומען אויסגעצאָהלט דעם 28 ד. ח.

רעגולערער געלד־פערקעהר מיט ענגלאנד.

(2) ווי עס אינפאָרמירט אונז דער דירעקטאָר פון דער הויפּט־פּאָסט ה' פלוצניק וועט פונ'ם ערשטען נאָוועמבער אָן איינגעפיהרט ווערען אַ רע־גולערער פערקעהר פון געלד־אויסצאַהלונגען מיט ענג־לאַנד; אַ חוץ דעם ווערען געפיהרט אונטערהאַנד־לונגען וועגען געלד־פערקעהר מיט עסטרייך, טשע־כאָסלאָוואַקאַי, רייטשלאַנד און פרייַשטאָט דאַנציג.

מעלדונגען.

העבראַישע אָווענד־קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

עס ווערען געעפענט קורסען פון דער העברע־אישער שפּראַך און ליטעראַטור פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין ציוניסטי־שען ביוראָ (צעגעלניאַנאַ 4) פון 10—1 און פון 4—8 אָווענד.

העבראַישע אווענד־קורסען ביי „בני־ציון" רזשגאווסקא 7.

עס ווערען געעפענט קורסען פון דער העברע־אישער שפּראַך און ליטעראַטור פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין לאָקאַל פון „בני־ציון" (רזשגאָווסקאַ 7) פון 7—9 אָווענד.

פראָפ. פעראיין פון בוי־ און שטיין־ארבייטער, לאדז, ווסכאדניא 70.

אַכטונג מאַלער־אַרבייטער!

אַלע מאַלער־אַרבייטער, וועלכע האָבען פראַ־קטאָקאָלען פון דער פּאָליציי בעת'ן לעצטען שטרייק, דאַרפען זיך מעלדען אין פעראיין. טעגליך פון 7—9 אָווענד, שפּעטעסטענס ביז'ן 24 ה. ח.

972 די פערוואַלטונג.

ענדערונג אין דער סאציאלער סטרוקטור פון די יודען אין רוסלאנד.

די אַרבייטסלאָזיגקייט ביי יודען איז גרעסער ווי ביי נישט יודען.

מאָסקווע. (י.ט.א.) ווי עס טיילט מיט דער „עמעס", איז די ארבייטסלאָזיגקייט צווישען יודען אין סאָוויעט־רוסלאנד פראָפּאָרציאָנעל גרעסער ווי צווישען דער אלגעמיינער בעפעלקערונג. בעת צווישען די יודישע ארבייטער און האנדווערקער אין די שטעט זענען 11,4 פראָצ. ארבייטסלאָזע, בעטרעפט די צאָהל ארבייטסלאָזע צווישען די זעלבע שיכטען פון דער אלגעמיינער בעפעלקע־רונג נאָר 9 פראָצ. די פערהעלטעניש פון דער ארבייטסלאָזיגקייט צווישען יודען צו דער אלגע־מיינער ארבייטסלאָזיגקייט בעטרעפט אויף אוקראַי־נע 28 פראָצ. אין ווייס־רוסלאנד 42 פראָצ. אין מאָסקווע 8 פראָצ. אין לענינגראד 6 פראָצ. די סטאטיסטישע ציפערען בעווייזען, אז דורכשניטליך דויערט די ארבייטסלאָזיגק"ט ביי יודען לענגער ווי ביי נישט יודען.

די מאַטעריאַלען פון דער פאָלקסצעהלונג פון יאָהר 1926 בעווייזען, אז זייט דער פאָלקסצעה־לונג פון יאָהר 1897 זענען פאָרגעקומען בעדיי־טענדע ענדערונגען אין דער סאָציאלער סטרוקטור פון דער יודישער בעפעלקערונג אין רוסלאנד. די צאָהל האנדלייערקער און קאָלאָניסטען איז געשטי־גען, בעת די צאָהל סוחרים איז בעדייטענד גע־פאלען. אין יאָהר 1897 איז 38,6 פראָצ פון דער יודישער בעפעלקערונג געווען בעשעפטיגט מיט האנדעל, $3^1/_2$ פראָצ. אין דער לאנדווירטשאפט, 35,4 פראָצ. אָנגעשטעלטע און 6,6 פראָצ. לוין־ארבייטער. דאגעגען אין יאָהר 1926 זענען גע־ווען בעשעפטיגט אין האנדעל אויף אוקראינע 13,2 פראָצ. פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ווייס־רוסלאנד — 10 פראָצ. אין מאָסקווע — 4,9 פראָצ. אין לענינגראד - 4 און א האלב פראָצ.

די צאָהל אָנגעשטעלטע צווישען יודען האָט אין יאָהר 1926 בעטראָפען אויף אוקראינע 20,0 פראָצ. אין ווייסרוסלאנד — 17, פראָצ. אין מאָסקווע 50 פראָצ. אין לענינגראד 40 פראָצ.

אין האנדווערק זענען געווען בעשעפטיגט אויף איקראינע 20,6 פראָצ. אין ווייס־רוסלאנד 26,4 פראָצ. אין מאָסקווע 9,2 פראָצ. אין לענינ־גראד — 1 פראָצ.

אין דער לאנדווירטשאפט זענען אין יאָהר 1926 געווען בעשעפטיגט אויף אוקראינע 9,9 פראָצ. פון דער יודישער בעפעלקערונג, אין ווייס־רוסלאנד — 13,1 פראָצ.

אויך די צאָהל ארבייטער איז בעדייטענד געשטיגען. אין יאָהר 1926 האָט די צאָהל אר־בייטער בעטראָפען צווישען דער ווערקטעטיגער יודישער בעפעלקערונג אויף אוקראינע 15,3 פראָצ. אין ווייסרוסלאנד - 16,7 פראָצ. אין מאָסקווע — 8,3 פראָצ. אין לענינגראד — 13,3 פראָצ.

צי זענען די יודען נאך אזוי פרוכטבאר ווי א מאל?

די גרויסע יודישע פרוכטבארקייט איז נאר אַ לעגענדע.

לאָנדאָן, (יט"א) אין אָרגאַן פון דער ענג־לישער מעדיצינישער געזעלשאַפט „בריטיש מעדי־קאַל זשורנאַל" איז פערעפענטליכט אַן אַרטיקעל פון ד"ר מ. סוראסקי וועגען דער פרוכטבאַרקייט פון דער יודישער ראַסע. שטיצענדיג זיך אויף אַ רייכען סטאַטיסטישען מאַטעריאַל פון די לעצטע צעהנד־ליגער יאָהרען, שטעלט פעסט ד"ר סוראסקי, אַז די לעגענדע וועגען דער אויסערגעוועהנליכער יודישער פרוכטבאַרקייט איז נישט בעגרינדעט. עס איז ריכ־טיג, אַז אין אָנהויב פון 19־טען יאָהרהונדערט איז נאָך די פרוכטבאַרקייט פון די יודען געווען זעהר הויך, אָבער אין דער נייעסטער צייט האָט זיך די לאַגע אין דעם פרט פיל געענדערט די עמאַנצי־פּאַציע פון די יודען אין מערב־אייראָפּע האָט נעד־בראַכט צו אַ בעדייטענדער פערקלענערונג פון דער נעבורטען־צאָהל ביי יודען. ד"ר סוראסקי אילו־סטרירט זיינע אויספיהרען מיט אַ טאַבעלע, וואָס ענטהאַלט די ענטוויקלונג פון די געבורטס־צאָהלען ביי די יודען אין בערלין, וויען, לאָנדאָן און אַנדער־רע שטעט. די דאָזיגע טאַבעלע בעווייזט, אַז די געבורטס־צאָהל פאַלט ביי יודען נאָך שנעלער ווי ביי נישט־יודען.

וואונשען צוליב ניי־יאָהר.

ניו־יאָרק, 17 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) די פעדעראציע פאר דער יודיש־קריסטליכער פריינד־שאפט האָט פערעפענטליכט גליקוואונשען פאר די יודען צוליב ניי־יאָהר. אין אויפרוף ווערט געוואונ־שען, אז אין דעם נייעם יאָהר זאָל דערגרייכט ווערען די פולשטענדיגע פערשטענדיגונג צווישען יודען און קריסטען.

ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע

5. קלאס 10־טער טאג.

25.000 זל. — 34337 134008.

10.000 זל. — 46068.

5.000 זל. — 137899.

3.000 זל. — 7883 57149 66767 75679 91793.

2.000 זל. — 10990 42486 63230 86049 116706 129533 134388.

1.000 זל. — 895 14121 29473 29998 43437 55659 56702 88986 96189 100817 103462 104396 107916 109706 111690 124470 127054 130413 130521 142342 145821.

600 זל. — 7393 12453 19670 30247 66626 71843 77174 79467 70702 85949 96484 96086 112689 126816 144764 144106 151242.

יודיש טעאטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

גאַסטראָלען פון אמעריקאנער כטאר

בעני אדלער

מיט אנטייל פון די לאָזער ליבלינג באַריסאָווא, ראַבינאָוויטש, בראַנעצקי

היינט, דינסטאג, דעם 18־טען, 9 אין אָווענד צום צווייטען מאָל

אחבר איזלעבען

לעבענס־בילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ

פון ראַקאָוו. הויפּטראָל „עזריאל"—בעני אדלער.

עס נעהמט אנטייל (לויט א ב) פּרויען: בעזמאַן, באַריסאָווא, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פאָדערמאַן, קאַמפּאַניעץ. מענער: אריעל, אייזענבערג, בראַנעצקי, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַטקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאַמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.

אדמינ.: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע.

פערקויפט צום טייוועל.

35) (ראָמאַן).

דער ע"עלהאַפּטער פאָלקאָווניק האָט מיט זיין ביינערדיגער האַנד אַ גלעט געטון דעם ליסען שאַרבען און זיך געווענד צו מינען:

— הייסט עס, איהר זענט עס די גליקליכע יורשטע? זעהר אָנגענעהם! אָבער צום טייוועל — אַ היבש ביסעל געלד בעקומט איהר! מען קאָן טאַקי ווערען אויסער זיך! איהר קאָנט דאָך איצט ביז'ן סוף אייער לעבען שווימען אין נחת, ווען אפילו איהר זאָלט אַזוי לאַנג לעבען, ווי איך!

ער האָט זיך איינגעבויגען צו איהר, און דאָס מיידעל איז תיכף צוריקגעשפרונגען.

— האָט'ס קיין מורא נישט! — האָט ער בייז אַ שמייכעל געטון — איך וועל אייך גאָרנישט טון!

— איך האָב נישט קיין מורא,—האָט געענט־פערט דאָס מיידעל, און איך פערזיכער אייך, אַז מיין מוהמעס ירושה וועט מיר נישט פערדרעהען דעם קאָפּ.

— אָ, ניין! נישט מיטאַמאָל, פערשטעהט זיך! האַרט צו אַ ביסעל! אַ האַלב מיליאָן וועט אייך שנעל פערהיילען די וואונדען, מיין ליב קינד! און ווי־נאָר די וואונדען וועלען פערהיילט ווערען, וועט איהר גלייך אָנהויבען צו וואַרפען דאָס געלד אויפ'ן ווינט. אויף אַ הייליגע זענט איהר נישט ענהליך, און איך בין זיך גרייט צו געוועטען, אַז ביים לעבען פון אייער מוהמע מרים האָט איהר נישט איינמאָל געחלומט וועגען איהר פערמעגען?! זייט זיך מודה!

דער פאָלקאָווניק האָט אָנגעשטעלט אויף איהר דעם גראָבען פינגער, און צוגעגעבען:

— אדרבא, פרובט זאָגען, אַז איך בין אומ־גערעכט!

מינע איז געווען אויפגעבראַכט און איבער־ראַשט.

זי איז אויפגעשטאַנען הילפלאָז צוזאַמענדרי־קענדיג די הענד אויף דער ברוסט. דער עקעל־האַפטער פאָלקאָווניק האָט דאָך גערעדט שקרים.

— ווי האָט איהר די העזה צו אַרויסרעדען אַזעלכע זאַכען! — האָט זי אויסגערופען.

— ווי כ'האָב די העזה! זעה נאָר, זעה נאָר!

— האָט דער אַלטער אַ שמייכעל געטון — ווייסט, מיין קינד, אַז אַ מענשען אין מיין עלטער איז אַלץ דערלויבט צו רעדען! נאָר זעצט זיך, איך בעט אייך! איך האָב נישט געוואָלט זאָגען קיין שום שלעכטס!

קליין האָט געקעמפט מיט אַ מין אומגעדול־דיגקייט, וואָס האָט איהם אַרומגעכאַפּט.

ער האָט נישט אויפגעהערט אַרויפצוציהען און אַראָפּצוציהען די הענדשקעס.

טאָליע סימאָן איז גרייט געווען צו וואַרפען זיך פערטיידיגען איהר פריינדין, נאָר זאַרעמבאַ האָט געמאַכט אַ סוף צו דעם אומאַנגענעהמען שמועס.

ער איז אויפגעשטאַנען און אַ זאָג געטון:

— כ'דאַרף נאָך בעטראַכטען איין פראַגע.

אַלע האָבען פערנומען זייערע פּלעצער גרייט צו האָרכען.

דער נאָטאַר האָט זיך געווענדט צו דער טשיזשעווסקאַ:

— ענטשולדיגט מיר, נאָר די דאָזיגע פראַגע האָט נישט מיט אייך קיין שייכות.

די אַלטע קריסטין האָט פערשטאַנען, וואָס ער מיינט דערמיט צו זאָגען, און אַ שאָקעל טוענ־דיג מיט'ן קאָפּ איז זי אַוועק צו דער טיר.

קליין האָט נישט געלעגט קיין אַכט אויף איהר אַוועקגיין, ווייסענדיג, אַז אויף דער קעכין גיבען אַכטונג זיינע מענשען.

— עס האַנדעלט זיך, געמליך, וועגען דעם מזומנ'עם געלד אין באַנק—האָט זאַרעמבאַ דער־קלעהרט, נאָכדעם, ווי די טשיזשעווסקאַ איז אַרויס

— אויף דער לויפענדער רעכנונג פון דער פרוי מרים ווייס איז געבליבען זעהר אַ גרויסע סומע געלד, איך רעכען—האָט ער פאָרטגעזעצט, מיט־פיהלענד קוקענדיג אויף מינע'ן — אַז אין די איצטיגע שווערע אומשטענדען, וואָס איהר געפינט זיך, וועט איהר דאַרפען האָבען געלד, כדי צו אָרגאַניזירען ווי געהעריג די פערטיידיגונג פאַר דעם ה' פאָרמאַן.

מינע האָט פערוואונדערט אויפגעעפענט אַ פּאָר אויגען.

קליין האָט געפרעגט ביי זיך:

„פונוואַנען איז איהם געקומען אין קאָפּ אַריין דער געדאַנק, אַז מינע וויל נעהמען אויף זיך די הוצאות, וואָס זענען פערבונדען מיט'ן פּראָצעס פון פאָרמאַנען? שוים־זשע האָט ער זיך אָנגעשטויסען?"

אין משך פון די לעצטע וואָכען האָט קליין שטאַרק אַכטונג געגעבען אויף פאָרמאַנען, און דער אינטערעס צו איהם איז ביי קליינען שטאַרק געוואַקסען.

די בעאָבאַכטונגען זיינע האָבען זיך אויף אַ מאָדנעם אופן צוזאַמענגעטראָפען מיט געוויסע סברות, וואָס זענען איינגעפאַלען דעם געהיים־אַגענט.

— יאָ! — האָט מינע געענטפערט.

— איך ווייס נישט, צי וועט זיך דאָס איינ־געבען אַדורכצופיהרען, — האָט דער נאָטאַר ווייטער אויסגעפיהרט — איך מיין אָבער, אַז וועגען דעם ענין וואָלט מען נויטיג געדאַרפט אָנגעבען אַ בקשה אין העכסטען געריכט, און איך בין כמעט ווי איבערצייגט, אַז דאָס געריכט וועט תיכף דער־לויבען צו איבערשרייבען דאָס געלד אויף אייער חשבון, צי וועט איהר מיר איבערגעבען די פול־מאַכט אַדורכצופיהרען דעם ענין?

יאָ, איך בעפולמעכטיג אייך!

בעת'ן רעדען האָט דער פאָלקאָווניק אַלע ווייליע אָנגעקוקט מיט זיינע גלאַנציגע שוואַרצע אויגען מינען און קליינען.

פּלוצים האָט זיך ווידער געלאָזט הערען זיין סקריפּענדיגער קול:

— פיין! זעהר ריהרענד! אַ רייכע יונגע יורש־טע פערטיידיגט דעם פערדעכטיגען מערדער פאַר'ן געלד פון דער דערמאָרדעטער!

מיט זיינע ביינערדיגע פינגער האָט ער היל־כיג געפּויקט אינ'ם ווענטעל פון שטוהל, און חוצפה'דיג געקוקט אויפ'ן מיידעל.

מינע האָט איהם געענטפערט מיט אַ פעראַכ־טענדיג בליק, און געשוויגען.

קליין האָט מיט גרויס אָנשטרענגונג בעהערשט אין זיך דעם גרימצאָרן, אָבער זאַרעמבאַ האָט ווי־דער געראַטעוועט די סיטואַציע:

— הער קליין! — האָט ער זיך אָפּגערופען, נישט לעגענדיג קיין אַכט אויף דעם פאָלקאָווניק'ס רייד — איך האָף, אַז דער אויספאָרשונגס־אַמט וועט גאָרנישט האָבען געגען דעם איבערווייזען דאָס געלד?

זעלבסטפערשטענדליך, אַז נישט!

— אויב אַזוי, וועל איך שוין דערלעדיגען דעם ענין!

אין פינף מינוט אַרום זענען זיך אַלע פונאַנ־דערגעגאַנגען.

מינע און טאָליע האָבען זיך צוריקגעקעהרט אַהיים.

זאַרעמבאַ איז אַוועק בעגלייטען דעם פאָלקאָוו־ניק אויפ'ן וואָגזאַל, און אַריינגעזעצט איהם אין צוג.

קליין איז אַוועק אויף פאָרמאַנס וואוינונג.

(פאָרטזעצונג קומט).

ווי מ׳האָט מיט 100 יאָהר צוריק געהאַנדעלט מיט לעבעדיגע סחורה.

אַ בוך ערינערונגען פון אַ שוואַרצען שקלאַפּענהענדלער אין אַפריקע. — פאַר אַ שנאַפּס האָט מען געקאָנט קויפען אַ נעגער אָדער אַ נעגערטע. — די גרויזאַמקייטען פון די ווייסע צו די שוואַרצע.

אין יאָהר 1442, מיט 486 יאָהר צוריק, האָט אַנטאַם גאָנזאַלעס, אַ פרומער פּאָרטוגעזישער ריטער, געבראַכט צעהן נעגערס פון אַפריקע נאָך ליסאַבאָן, אום זיי צו מאַכען פאַר קריסטען, צו ראַטעווען זייערע נשמות. צי יענע שוואַרץ־הויטיגע הילדע זענען ווירקליך אַריין אין גן־עדן, איז נישט בעוואוסט; וואָס איז אָבער היסטאָריש יאָ בעוואוסט איז, אַז מיט יענע צעהן אַריבערגעבראַכטע נעגערס האָט זיך אָנגעפאַנגען איינע פון די שוואַרצעסטע קאַפּיטלען אין דער מאָדערנער געשיכטע. די פרומע קריסטען האָבען איינגעזעהען, אַז אַ חוץ נשמות האָבען די שוואַרצע אויך שטאַרקע קערפּערס, וועלכע מע קען לייכט אויסנוצען; די מענער פאַר פערשידענערליי פעלד־אַרבייט, די פרויען־נעגערינס, אַ חוץ דעמזעלבען צוועק, אויך צו לעשען די לײדענשאַפט פון רעגענעראַטען, בשעת הדחק, ווען עס איז געווען אַ מאַנגעל אין ווייס־פרויען־פלייש. האָט מען באַלד אָרגאַניזירט בעוואָפענטע עקספּעדיציעס, וועלכע האָבען זיך אַריינגעריסען אין די אַפריקאַנישע דזשאָנגעלס, האָבען גערויבט אַזוי פיל מענער און פרויען נעגערס, וויפיל די שיפען האָבען געקענט אויף זיך טראָגען, און מען האָט זיי געבראַכט אַהיים שוין נישט כדי צו ראַטעווען זייערע נשמות, נאָר אַלס פּשוט׳ע שקלאַפען. דערווייל איז ענטדעקט געוואָרען אַמעריקע אין די ווירקליכע שטאַאַטען זענען ענטשטאַנען גרויסע פּלאַנטאַציעס, מען האָט געזוכט אַרבייטער ווי מיט ליכט. האָט מען זיך ווידער אַ קעהר געטון צו אַפריקע, צו קריגען אומזיסטע אַרבייטער. אין די מיליאָנען האָט מען זיי געבראַכט. געפאַנגענע ווי ווילדע חיות, און מען האָט זיי אָפען פערקויפט אויפ׳ן מאַרק, אַזוי איז די געזעצליכע רויבעריי אָנגעגאַנגען אַ שעהן ביסעל יאָהרען, — ביז 1807 צו זיין געזעצליך, — ווען דער געוויסען פון די ענגלענדער האָט ערוואַכט. אין דער צייט, וואָס אין אַמעריקע גופא איז דער שקלאַפען־האַנדעל אָנגעגאַנגען ביז צום בירגער־קריג, האָט ענגלאַנד נאָך מיט 121 יאָהר אָנגענומען אַ געזעץ, וואָס האָט פערבאָטען דעם שקלאַפען־רויב אין אַפריקע, אין דעמזעלבען יאָהר האָט אויך דער אַמעריקאַנישער קאָנגרעס אָנגענומען אַ געזעץ, וואָס האָט געמאַכט אומלעגאַל דאָס אימפּאָרטירען שקלאַפען. אַנדערע אייראָפּעאישע פעלקער, האָבען נאָכגעפאָלגט דעם ביישפּיל און עס איז איינגעפיהרט געוואָרען כמעט אַן אַלגעמײנער פערבאָט אויף דעם לעבעדיגען אַפריקאַנישען מענשען־פלייש.

דער שקלאַפען־האַנדעל אין אַמעריקע גופא און אין קובא איז געווען ערלויבט, און די נאָכפראַגע און די פרייזען אויף שקלאַפען זענען געווען גרויס. דער פרייז פון אַ געזונדען יונגען נעגער אין ניו־אָרלינס איז דאַן געווען איבער טויזענד דאָלער. האָט מען זיך געגעבען אַן עצה, מען האָט די נעגערס פון אַפריקע אַריינגעשמוגעלט בגנבה. דער גרויזאַמער אופן, ווי דאָס איז געטון געוואָרען, ווערט איצט איבערגעגעבען אין נאָר־וואָס ערשינענעם בוך און דערצעהלט ווערט עס נישט פון אַ מענשען, וואָס האָט בלויז געהערט דערפון, נאָר פון איינעם, וואָס האָט זיך פערזענליך בעטייליגט אין די נעגער־רויבערייען אין אַפריקע.

זיין נאָמען איז קאַפּיטאַן טעאָדאָר קאַנאָט. פאַר מעהר ווי דרייסיג יאָהר האָט ער זיך אָפּגעגעבען מיט דעם ראָזיגען בלוטיגען, שמוציגען האַנדעל. אין 1854, ווען דער האַנדעל איז שוין געווען גענצליך אונטערדריקט, האָט ער זיך אומגעקעהרט נאָך אַמעריקע, וואו אַן אַמעריקאַנער זשורנאַליסט, מיט׳ן נאָמען בראַנטש מאַיער, האָט איהם געטראָפען אין באַלטימאָר. ביי אַ פלעשעל וויין האָט דער געוועזענער מענשען־הענדלער איבערגעגעבען דעם זשורנאַליסט זיינע זכרונות. און דער זשורנאַליסט האָט זיי פערשריבען צום אייביגען אָנדענק און זיי נאָכדעם אַרויסגעגעבען אין אַ בוך.

דער ראָזיגער נפש, קאַפּיטאַן קאַנאָט, איז געווען אַן איטאַליענער פון געבורט, וועלכער האָט זיך, פערלירענדיג זיינע עלטערן, פערדונגען אַלס מאַטראָז אויף אַ שיף. נאָך אַ צאָהל רייזעס הין און צוריק איבער דעם אַטלאַנטישען אָקעאַן אויף די דעמאָלסטיגע זעגעל־שיפען, איז ער אָנגעקומען אין האַוואַנאַ, קובאַ, דער סאַמע צענטער פון וואַנען דער אַמאָליגער אומלעגאַלער געיעג אויף אַפריקאַנער נעגער־שקלאַפען איז אָנגעפיהרט געוואָרען.

אַן איטאַליענישער סוחר, קאַרלאָ קינאַ, האָט דאַן אין געהיים אויסגעשטאַטעט אַ שיף צו פאָהרען נאָך אַפריקע ברענגען שקלאַפען. דער יונגער קאַפּיטאַן קאַנאָט האָט אויף איהם גענומען אַן אַמט מיטצופאָהרען העלפען איינהאַנדלען די לעבעדיגע סחורה. נאָך 41 טעג רייזען איז די שיף, אָנגעלאָדען מיט שנאַפּס, פיינע ביקסען, און נאָך ביליגערע קאָלירטע סחורות, אָנגעקומען אין ריאָ פּאָנגאָ, אַפריקע, גרייט איינצוהאַנדלען די שקלאַפען.

די שיפען אין יענע צייטען זענען געטריבען געוואָרען מיט זעגלען, און זענען געווען קליין, און אַז די רייזע זאָל פינאַנציעל לוינען, איז נויטיג געווען אָנצופּאַקען די שיף מיט אַזוי פיל שקלאַפען, נעגערס, און נעגערטעס, ווי נאָר מעגליך. די שטיקעניש אויף די שקלאַפען־שיפען איז דאַרום געווען אויסערגעוועהנליך. על־פי־רוב פלעגט מען די שקלאַפען אויסלייגען אויף דער אונטערשטער דעק פון דער שיף, אין אַזאַ פּאָזיציע, אַז זיי זאָלען פערנעמען וואָס ווייניגער פּלאַץ. אָפּגעזעהען, וואָס אַלע שקלאַפען, מענער און פרויען, זענען געגאַנגען גענצליך נאַקעט, איז דער שמוץ אויף די שיפען געווען אויסערגעוועהנליך. אַ שקלאַפען־שיף האָט מען דערשפּירט מיט דער נאָז מײלען ווייט, נאָך בעפאָר מע האָט זי דערזעהן מיט׳ן שטאַרקסטען שפּאַקטיוו.

עס האָט זיך דאַ ענטוויקעלט אַ קלאַס רויבער, בעוואוסט אַלס „האַיזשעקערס", האָט זיך אַ, צווישען די שקלאַפען־הענדלער ענטוויקעלט באַנדעס, וועלכע פלעגען רויבען די שקלאַפען. בעוואָפענט מיט קאַנאָנען, פלעגען די שיפען פון די שקלאַפען בעפאַלען אין מיטען ים די אַנדערע שיפען, און פלעגען ביי זיי צונעהמען אַלע שקלאַפען. אַזוי ווי די אימפּאָרטאַציע פון שקלאַפען איז געווען אומלעגאַליך, פלעגען די בעראויבטע נישט קענען אָנקלאָגען אין געריכט און פלעגען מוזען מאַכען אַ שוויין.

עס האָט אָפט פּאַסירט, אַז אַ שקלאַפען־שיף, אָנגעלאָדען מיט אַ דרייהונדערט אָדער פיערהונדערט שקלאַפען, איז בעגעגענט געוואָרען אין מיטען ים פון אַן ענגלישער קריגס־שיף. אום זיך אַרויסצודרעהען פון שטראָף, איז נויטיג געווען פּטור צו ווערען פון די שקלאַפען. אַ גרויליכע געשיכטע, אין צוזאַמענהאַנג מיט אַזאַ אינצידענט, ווערט דערצעהלט אינ׳ם בוך. איידער געכאַפּט צו ווערען פון דער ענגלישער קריגס־שיף מיט די שקלאַפען — וואָס וואָלט געמיינט, אַז דער קאַפּיטאַן און די מאַנשאַפט וואָלטען אויפגעהאָנגען געוואָרען — האָט דער קאַפּיטאַן געגעבען אַ בעפעהל צוצובינדען די שקלאַפען צו דער אייזערנער קייט פון אַנקער. דער אַנקער איז אַראָפּגעלאָזט געוואָרען, און די קייט האָט מיט זיך מיטגעשלעפּט אַלע נעגערס און נעגערטעס— איינציגע הונדערט אין צאָהל! ווען די קריגס־שיף איז צוגעקומען איז די שקלאַפען־שיף געווען ריין פון שקלאַפען, און דער גרויזאַמער קאַפּיטאַן האָט זיך אויסגעדרעהט פון שטראָף.

דאָס איז בלויז אַ קליינע אָנדייטונג אויף דער אכזריות פונ׳ם דאַמאָלסדיגען שקלאַפען־האַנדעל.. פאַקטען ווערען אינ׳ם בוך אויך געגעבען וועגען אַנדערע פּורעניות. וועלכע האָבען אָנגעטראָפען די אָרימע געפאַנגענע בעת זייערע רייזעס נאָך קובא, צוליב דער שטיקעניש אויף די שיפען, פלעגען זעהר אָפט אויסברעכען צווישען די נעגערס פערשידענע עפּידעמישע קראַנקהייטען, און ס׳האָט נישט איין מאָל פּאַסירט, אַז בעפאָר די שיף האָט דערגרייכט דעם האַפען זענען מעהר ווי העלפט פון די נעגערס געווען טויט. דאָס אַלץ האָט אָבער נישט אָפּגעהאַלטען די פערהאַרטעוועטע קאַפּיטאַנען ווידער צו פאָהרען נאָך אַפריקע, אַז צו ברענגען נייע טראַנספּאָרטען לעבעדיגע סחורה — פאַר די ווייסע פוילענצער, וועלכע האָבען געוואָלט לעבען אויף פרעמדער, בלוטיגער פּראַצע.

ה. מ. שטיגליץ.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט

— און איבערגעצויגען אויף —

צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87

ספּעציאַליסט פאַר הויט און וועענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע, אַלע אַרט אָנע־ליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.

נעמט אָן פון 8–10 פריה, 12–2 נ.מ. און פון 4–8 אָוו.

אַלע

האָבען זיך שוין איבערצייגט, אַז די

ביליגסטע און רעעלסטע

פּערפומעריע

— איז נאָר ביי —

י. דרוקער

11 זאַוואַדזקאַ 11

טעלעפאָן 92-75.

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראַטיס אַ פלעשעל פּערפום

פון דער וועלט־בעריהמטער פירמע „Fascinatto" Berlin

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-34

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועענערישע און מענער־שוועכע קראַנקהייטען. מיט היילונגס־קוואַרץ־לאַמפּען (האָר אויספאַל)

צוריקגעקעהרט

נעהמט אָן פון 8–10 און פון 5–8 אָוונד.

שטעטעל׳שער מסור

פער׳מסר׳ט יודען נאָכ׳ן טויט.

(סוף)

— ס׳טייטש? — האָבען יודען נישט פערשטאַנען, — ווי אַזוי קאָן מען דאָס מסר׳ען נאָכ׳ן טויט?

אָבער חיים האָט זיך געהאַלטען ביי זיינס. און דאָס, וואָס ער האָט צוגעזאָגט, האָט ער טאַקע אויסגעפיהרט. געמאַכט האָט ער עס גאָר אויף אַ קונציגען שטייגער. מיט עטליכע חדשים שפּעטער נאָך זיין ערקלערונג, האָט ער מיטאַמאָל געלאָזט רופען צו זיך דעם רב מיט די שענסטע באַלעבאַטים פון שטעטעל און אָנגעהויבען בעטען, און זאָגען, אַז ער וויל זיך מתודה זיין אויף זיינע שווערע זינד, אַז ער וויל נעמען אויף זיך אַ תשובה פאַר׳ן טויט.

— רבי, — האָט ער געשטאַמעלט מיט די לעצטע קרעפטען. — איך האָב אַ זינדיג לעבען געפיהרט, איך האָב יודען אַ סך שלעכטס געטון, איך וויל, איהר זאָלט מיר געבען אַ תשובה, אַ שווערע תשובה, וואָס זאָל כאָטש אַ ביסעל פערגעבען איר אויף מיינע שווערע זינד...

— וואָסער תשובה קאָן איך דיר געבען? — האָט דער רב געפרעגט, — וואָלסטו געווען געזונט, וואָלט מען דיך געהייסען פאַסטען תעניתים, פייניגען זיך, שלאָפען אויף אַ האַרטער באַנק, בעטען אין די זאָקען ביי יודען מחילה, — אָבער דו ביסט קראַנק, ליגסט אויפ׳ן בעט, דאָס מויל איז געליימט, וואָסער תשובה קאָן מען דיר געבען?

— איך וועל אייך זאָגען, וואָסער תשובה איהר האָט מיר געבען, — האָט ר׳ חיים געשטאַמעלט, — איך וויל אַליין אויף זיך געהמען אַ שטראָף. איך האַלט ביי שטאַרבען. מיין לעבען האַלט ביים סוף, נאָך געציילטע חדשים אָדער וואָכען האָב איך אָנצוטרייבען, וויל איך איהר זאָלט אויף מיר אַרויסגעבען אַזאַ תשובה: אַז איך וועל שטאַרבען, און מען וועט מיך דאַרפען בעגראָבען, זאָל מען מיך נישט בעגראָבען, ווי יאַלע יודען, מיט׳ן פּנים אַרויף, נאָר מיט׳ן פּנים אַראָפּ און מיט די פּלייצעס אַרויף. דאָס וועט זיין פאַר מיר אַ בזיון, און דאָס וועט מיר פערלייכטערען מיינע שווערע חטאים...

אַוודאי האָט דער רב געצווייפעלט, צי מען קען לויט׳ן דין אַזוי בעגראָבען אַ טויטען, אָבער אַזוי ווי דער מסור האָט שטאַרק געבעטען וועגען דעם, געזאָגט, אַז ער וועט נישט האָבען קיין מנוחה אויף יענער וועלט, אויב מען וועט איהם נישט צוליב טון און פערשעהמען אין קבר, האָט דער רב אָפּגעהאַלטען אַן עצה מיט די שענסטע באַלעבאַטים, און ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז מען זאָל דעם מסור צוליב טון און לייגען איהם נאָכ׳ן טויט אַזוי ווי ער פערלאַנגט, נישט מיט׳ן פּנים אַרויף נאָר אַראָפּ.

— זייט רוהיג, חיים, — האָבען איהם די באַלעבאַטים צוגעזאָגט, — מען וועט דיך שוין בעגראָבען ווי די ווילסט אַליין.

— אַ דאַנק אייך, — האָט חיים מסור געשטאַמעלט און געפרעהט זיך. — איצט זייט אַזוי גוט און דערלאַנגט מיר אַ טינט און פעדער, איך וויל אָנשרייבען עטליכע ווערטער, וואָס מען זאָל עפענען נאָך מיין טויט, און אין געגענוואַרט פון דער פּאָליציי...

יודען האָבען דערלאַנגט דעם מסור טינט און פעדער. דער קראַנקער האָט געשריבען, פערחתמ׳עט דעם בריף און אָנגעשריבען, מען זאָל דעם בריף עפענען ערשט נאָכ׳ן טויט, אין דער אָנוועזענהייט פון די קהל־לייט און פּאָליציי. יודען זענען געווען זיכער, אַז דער מסור האָט איבערגעלאָזט אַ צוואה, קאָן זיין, אַז ער האָט אָפּגעשריבען דעם פערמעגען פאַר אָרימעלייט, פאַר דער שטאָדט, וואָרים מען האָט דאָך געזעהן, אַז ער וויל תשובה טון.

מיט אַ קורצער צייט שפּעטער האָט דער מסור זיך אַוועקגעלעגט אין בעט און געשטאָרבען.

— פּטור געוואָרען! — האָבען יודען געזאָגט און אָפּגעעטעמט פרייער. חברה קדישא האָט גלייך גענומען דעם מסור צו זיך אין די הענט אַריין און איהם אָפּגעצאָהלט פאַר אַלע צייטען. קודם כל האָט מען איהם איינגעטיילט פיינע פּעטש, אַנ׳אַדערויף אויף יענער וועלט, דערנאָך האָט מען איהם געריבען, געוואַלגערט, אויסגעגראָבען פאַר איהם אַ קבר אויפ׳ן ערגסטען אָרט און בעגראָבען איהם אַזוי ווי ער האָט אַליין געוואָלט — מיט׳ן פּנים אַראָפּ.

— זאָל עס זיין אַנ׳אָנלערנונג פאַר אַלע, וואָס וועלען מסר׳ען יודען, — האָבען יודען געזאָגט.

און גלייך פון קבר אַוועק און געמאַכט די אמת׳ע כוסה.

— לחיים, יודען, לחיים!

צומאָרגענ׳ס זענען די באַלעבאַטים אַוועק צו דער פּאָליציי פון דער נאָהענטסטער שטאָט, אָפּגעגעבען דעם פערחתמ׳עטען בריף און איהם געעפענט. אַלע זענען געשטאַנען מיט פערכאַפּטע אָטעמס, געוואַרט שוין אויף די גליקען פאַר דער שטאָדט. נאָר ווי ענטוישט איז מען געוואָרען, ווען די פּאָליציי האָט איבערגעלייענט דעם בריף פון פערשטאָרבענעם מסור, געשריבען אין פּויליש:

— „טייערע פריינט, — האָט דער מסור געשריבען, — איהר ווייסט, ווי געטריי איך האָב פאַר אייך געאַרבייט מיין גאַנץ לעבען, ווי איך האָב נאָכגעזוכט ביי די יודען עבירות, זינד, פאַלשקייטען און אַלץ אייך איבערגעגעבען. איהר האָט מיין טרייע אַרבייט אָפּגעשאַצט, בעלוינט מיך, אָבער גאַנץ אַנדערש האָבען זיך בעצויגען צו מיר די יודען פון שטעטעל, וואָס איך האָב זיי נישט געלאָזט שווינדלען און פעלשען. אַ גאַנץ לעבען האָבען זיי מיך געיאָגט, געפּלאָגט, געטריבען פון זיך, נישט געשטאַנען אין מיינע ... , אָפּגעשיידט זיך פון מיר, ווי פון אַ קרעציגען. איך האָב זיך דערוואוסט, אַז אויך נאָכ׳ן טויט מיינעם וועלען זיי מיך בעליידיגען, אַנשטאָט מיך לייגען מיט׳ן פּנים אַרויף ווי מען לייגט אַלע טויטע, וועלען זיי מיך פאַר נקמה לייגען מיט׳ן פּנים אַראָפּ... איך געפין דעריבער פאַר מיין חוב מיטצוטיילען אייך, ליבע פריינט, וועלכע איך האָב אַ גאַנץ לעבען טריי געדינט, איך פערלאַנג, איהר זאָלט עפענען מיין קבר, איהר זאָלט עפענען אויך די קברים פון אַנדערע דריי געשטאָרבענע יודען, איהר וועט זיך איבערצייגען אין דער ריכטיגקייט פון מיין מיטטיילונג, און איך בעט צו בעשטראָפען דעם רב מיט די קהל־לייט פאַר בעליידיגען אַ טויטען... מיט טרייעשאַפט, חיים“...

אַז די פּאָליציי האָט איבערגעלייענט דאָס בריוועל, זענען דער רב מיט די קהל־לייט געוועזען בלאַס.

— איז דאָס אמת, וואָס אין דער מיטטיילונג איז געשריבען? האָט איהר טאַקע בעגראָבען חיים׳ען אַנדערש ווי אַלע?

— אמת.

— קומט, וועט מען זעהן.

גלייך איז די פּאָליציי אַוועק אויפ׳ן גוטען אָרט, געהייסען אויסגראָבען דעם מסור׳ס קבר און געזעהן חיים׳ען ליגען מיט דער נישט שעהנער זייט אַרויף.

אין די אַנדערע קברים, וואָס מען האָט אויפגעגראָבען, זענען די מתים געלעגען גלייך מיט די פּנים׳ער אַרויף.

אוודאי האָבען די יודען פון שטעטעל געטענה׳ט, אַז דאָס איז אַלץ געשעהן לויט׳ן ווילען פון פערשטאָרבענעם, נאָר די פּאָליציי האָט נישט געגלויבט און אָנגעקלאָגט דעם רב און די קהל־לייט אין געריכט. דער אויספאָרשונגס־ריכטער האָט אַלעמען אויסגעפאָרשט, בעפרייט אויף קויציע ביז׳ן געריכט.

די אָנגעקלאָגטע גרייטען זיך צום געריכט. די איינציגע פערטיידיגונג איז דאָס, וואָס דער פערשטאָרבענער מסור האָט פאַר עדות געבעטען, מען זאָל איהם לייגען אין קבר אַנדערש ווי אַלע. און אין שטעטעל טוט זיך מעשים מיט דער לעצטער מסירה פון חיים מסור נאָכ׳ן טויט זיינעם.

— „רשעים האָבען נישט הרטה אפילו ביי׳ן טויער פון גיהנ׳ם,“ — זאָגען יודען.

אויבער, — זאָגען די ווייבער פון שטעטעל.

— אויב גאָט, — זאָגען זיי, — האָט איהם נישט געשיקט אַ דונער אין דער האַנד אַריין, דעם מסור וואָס האָט געשריבען אַ מסירה אויף יודען פאַר׳ן טויט, איז שוין עק וועלט... — איז שוין גאָר קיין יושר נישטאָ...

— ... — ווי מיינט איהר?

ג. קופּער.

די ליבע צווישען אַ גנב און אַ יונג מיידעל.

די שעהנע טאָכטער פון פּאָסט-בעאַמטען לאָזט זיך פערפיהרען.

די זיבעצעהן־יעהריגע זשאַן דרעאַק איז אַ טאָכטער פון אַ פּאָסט־בעאַמטען אין אַ שטעדטעל נעבען פּאַריז, קראַסען. דער פּאָסט־בעאַמטער איז אויך מיטגליד פון קראַסענער שטאָדטראַט. מיט איינינע חדשים צוריק האָט אַ גנב אויפגעבראָכען אַ פענסטער ביים פּאָסט־בעאַמטען און געוואָלט אַנהויבען אַרויסטראָגען פון הויז פערשידענע חפצים. אין צימער, וואו דער גנב איז אַריין, איז געשלאָפען די איינציגע טאָכטער פון פּאָסט־בעאַמטען זשאַן. זי האָט זיך גלייך אויפגעכאַפּט און דערזעהן פאַר זיך א יונגען איטאַליענער נידא פּיקי 22 יאָהר אַלט. צווישען גנב און דער פרויליין איז געשלאָסען געוואָרען אַ וואַרימע בעקאַנטשאַפט. וועקס אין דער פריה האָט דער איטאַליענער פערלאָזען דורכ'ן פענסטער דאָס צימער, פון דער, וועלכער ער האָט געוואָלט בעגנבענען, ער האָט מיט זיך קיין זאַך נישט מיטגענומען אויסער אַ צוזאָג, פון דער שעהנער 17־יעהריגער זשאַן, אַז זי וועט איינגיכען קומען צו איהם קיין פּאַריז. אין צוויי טעג אַרום איז זשאַן אַנטלאָפען פון איהרע עלטערען און האָט צונעמען דאָס גאַנצע געלד, וואָס איז געווען אין שטוב. די עלטערען האָבען אומעטום געזוכט זייער טאָכטער אָבער נישט געקענט געפינען. זשאַן איז שוין געווען ביי איהר געליבטען, דעם איטאַליענער נידאָ פּיקי. די ערשטע צייט האָט ער זי געהאַלטען אָרענטליך. ער האָט פאַר איהר גענומען אַ צימער אין אַ האָטעל אויף די שאַס. שפּעטער אָבער האָט דער איטאַליענער איהר אָנגעהויבען שיקען אויספיהרען קליינע גנבות אין די האָטעלען און קאַפעס. זשאַן, וועלכע איז זעהר אַ שעהנע, האָט לייכט ערפילט די אַרבייט, היינטיגען מאָנטאָג, האָט דער איטאַליענער געשיקט זיין פּליטקע זשאַן, אַז זי זאָל זיך בעקענען מיט אַ רייכען פּראָווינציעלען סוחר, וועלכער איז געקומען קיין פּאַריז. דער סוחר איז אָבער געווען איהר פאָטערס אַ בעקאַנטער. דער פּאָסט־בעאַמטער האָט איהם אויך מיטגעגעבען אַ בילד פון זיין פערלוירענער טאָכטער. אפשר וועט ער זי טרעפען אין פּאַריז.

דער סוחר האָט זי גלייך דערקענט, און אָנגעהויבען נאָכפרעגען פון וואַנען זי לעבט. זי האָט איהם אָבער דעם אמת נישט געוואָלט דערצעהלען און אַרויסגעזוגען זיין טייסטער. דער סוחר האָט זיך געמאַכט נישט וויסענדיג און נאָכגעשפּירט דאָס מיידעל. ער האָט דערזעהן, אַז זי איז אַריין אין האָטעל וואו עס האָט געוואוינט דער איטאַליענער איהר געליבטער. דער פּראָווינציעלער סוחר האָט גלייך טעלעגראַפירט צום פאָטער פון מיידעל. דער פּאָסט־בעאַמטער איז אָבער געקומען מיט פּאָליציי צוזאַמען. דער גנב און געליבטער נידאָ פּיקי איז גלייך אַרעסטירט געוואָרען. די פּאָליציי זוכט איהם שוין פון לאַנג. ער האָט גענומען אַנטייל אין פערשידענע גניבות. די בת־יחידה איז אַוועקגעפאָהרען מיט איהרע עלטערען צו זיך אין פּראָווינץ־שטעדטעל.

רעוויו און קאַמעראַל־טעאַטער
ליי־טונג: מ. בראָדערזאָן.
לעצטע טעג!!!
היינט און טעגליך:
ארט" זאַכאַדניאַ 43
פּינקטליך 9.30 אַ זייגער אָוועגד 1 פאָרשטעלונג פון גלענצענדען פּראָגראַם
האָטעל טערקאַליא
היינט, דינסטאָג, זענען הנחה-בילעטען גילטיג.

דאָס יודישע לעבען אין רוסלאַנד

(ענדע פון דער 3־טער זייט).

אויפ'ן זיבעטען הימעל, בפרט נאָך, אַז אַ חוץ די אַלע בעגריסונגען און טעלעגראַמעס האָט ער נאָך אויך בעקומען אַ סך מתנות און צווישען זיי — אָנאָרדען פון דער אַרבייטס־פאָהן (וואָס נאָר אויסגעשפּראָכענע פּראָלעטאַרישע אַרבייטס־העלדען בעקומען אַזאַ).

פרעגט איצט דער „עמעס" מיט גרויס פערדרוס:

„ווי אַזוי האָט עס געקענט פּאַסירען, אַז אויפ'ן עלפטען יאָהר פון דער רעוואָלוציע זאָל מען פּראַווען גוזיק'ס יובילעי אין מאָסקווע און נאָך אינ'ם „רעוואָלוציע־טעאַטער" ?

„און ווי אַזוי איז דאָס פאָרגעקומען, אַז אַזאַ מין גוזיק דערשלאָגט זיך אַ דערלויבניש צו האָבען אין זיין יובילעי־צעטעל די נעמען פון די חברים לונאַטשאַרסקי, סלאַווינסקי און נאָך און נאָך?

אָבער נישט אַלע „גויים" נערקענען די יודישע שפּראַך.

נישט געקוקט אויף דעם, וואָס דער בילדונגס־קאָמיסאַר אַליין שטיצט אַזוי ברייט יודען און יודישקייט, זענען נאָך אָבער פאָרט פאַראַן אין סאָוויעט־רוסלאַנד אַזעלכע מיני גוים, וואָס אַנערקענען נישט די יודישע שפּראַך און ווילען זיך מיט איהר נישט רעכענען.

די ראָזינע גוים געפינען זיך דווקא אין כערסאָנער גובערניע, וואו עס שוועבעלט און גריבעלט אָהן עין הרע מיט יודען און יודישקייט, און וואו עס עקזיסטירט שוין אַפילו דער בעריהמטער „יודישער ראַיאָן" מיט'ן נאָמען קאַלינינדאָרף.

דאָס שוין איינמאָל פּאַסירט, אַז די כערסאָנער אַרבייטער־און פּויערים־אינספּעקציע האָט געבעטען איבערזעצען אויף דער אַלרעפּובליקאַנישער שפּראַך (ד.ה. אויף רוסיש) די יודישע נאָטיצען, וואָס פּלעגען צו איהר אַריבערגעשיקט ווערען צום אויספאָרשען.

און היינטיגען מאָל האָט עס פּאַסירט, ווי עס דערצעהלט דער כאַרקאָווער „שטערן", מיט דער כערסאָנער פּראָקוראַטור.

די געשיכטע, שרייבט די צייטונג, איז אַזאַ:

„ווי בעוואוסט, איז קאַלינינדאָרפער ראַיאָן אַ יודישער, ד. ה., אַז די גאַנצע פּאַרטייאישע, סאָוויעטישע, פּראָפעסיאָנעלע און אַנדערע געזעלשאַפטליכע אַרבייט ווערט דאָרטען געפיהרט אויף יודיש. פיהרט, פערשטעהט זיך, אויך דער ראַיאָנער פאָלקס־געריכט זיין אַרבייט אויף יודיש. פּוילט זיך נישט די כערסאָנער פּראָקוראַטור און שיקט אַריין דעם קאַלינינדאָרפער געריכט פּאָלגענדיגען פּאַפּירעל:

„די קרייז־פּראָקוראַטור שיקט אייך דערמיט דעם פּראָטאָקאָל און די בעשטימונג וועגען אָפּנעמען דאָס רעכט ביים וויינגערטנער בירגער פערלאָז צום איבערזעצען דאָס אויף דער מלוכה־שפּראַך.

„דערוויילינער געהילפס־פּראָקוראָר — אַ. וואַנטשענקאָ.

„עלטסטער סעקרעטאַר—ליווערמאַן".

פערשטעהט זיך, אַז דער קאַלינינדאָרפער יודישער געריכט האָט די ראָזינע מעלדונג איבערגעשיקט צו די העכערע אינסטיטוציעס און די כערסאָנער פּראָקוראַטור וועט שוין געוויס בעקומען אַ רעקציע וועגען דער נאַציאָנאַלער פּאָליטיק פון דער סאָוויעט־רעגירונג.

מען וועט איהם (דעם פּראָקוראָר) דערצעהלען אַז אויך יודיש איז אין אוקראינע אַ „מלוכה־שפּראַך" און ס'איז נישט דערלויבט, איבערצוזעצען איין מלוכה־שפּראַך אויף דער צווייטער...

דאָס קאָמישע דערביי איז נאָך דאָס, וואָס דער „עלטסטער סעקרעטאַר"—ליווערמאַן — וואָס האָט אויך אונטערגעשריבען די פּאָדערונגען צו איבערזעצען דעם יודישען פּראָטאָקאָל אויף רוסיש, איז אַליין אַ יוד, און פערשטעהט א סברא, גאַנץ גוט יודיש...

אויף אַזאַ איינעם קען מען זאָגען, אַז ער איז אַנ'אַנטיסעמיט אויף יודיש; נאָר הלואי וואָלט מען אַזוי גרינג געקענט פּטור ווערען פון די אַנטיסעמיטען אויף יודען, ווי פון די „אַנטיסעמיטען אויף יודיש". אָט למשל —

מינסק קען נישט בשום אופן פּטור ווערען פון אַנ'אַנטיסעמיטקע, וועלכע איז שוין פינף יאָהר טעטיג אין פערשידענע סאָוויעטישע אַנשטאַלטען און איז די גאַנצע צייט אויך גענוג טעטיג אויפ'ן געביט פון העצען געגען יודען און פיהרען אַן'אָפענע אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע.

עס דערצעהלט אונז וועגען דעם די רוסישע צייטונג „נאַשאַ גאַזעטאַ" („אונזער צייטונג" — אָרגאַן פונ'ם צענטראַלען פעראיין פון סאָוויעטישע און האַנדעלס־אָנגעשטעלטע אין מאָסקווע).

זי שרייבט אָט וואָס:

די אָנגעשטעלטע פון דער צענטר. סטאַטיסטישער פערוואַלטונג אין מינסק די פרוי זענעוויטש, וואָס אַרבייט שוין דאָרטען פונ'ם יאָהר 1923, איז אַנ'אויסגעשפּראָכענע אַנטיסעמיטקע.

נאָך מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק האָט זי צווישען די אָנגעשטעלטע נעקליבען געלד אויף צו בויען אַ קלויסטער, און טאָמער פּלעגט זיך אימיצער אָפּזאָגען פון שענקען אַ נדבה אויף אַזאַ הייליגען צוועק — פּלעגט זי איהם אָפּזידלען. אַז ער איז אַ זשידאָווסקער טעלער־לעקער. אַלע האָבען פון דעם געוואוסט, נאָר זי איז געווען געשיצט דורך דעם פערוואַלטער סאָקאָלאָווסקי — אַגב, אַ געוועזענער וראַנגעליסט.

נאָך אין פעברואַל פון היינטיגען יאָהר, שרייבט די צייטונג (פאַרוואָס אַזוי שפּעט ?—די רעד.) האָט פּאַסירט אַ געשיכטע, וואָס האָט אויפגערודערט אַלע אָנגעשטעלטע פון דער צענטראַלער סטאַטיסטישער פערוואַלטונג.

איינער אַ יודישער אָנגעשטעלטער האָט מיטגעבראַכט צום פריהשטיק מצה און אָנגעהויבען דערמיט טראַקטירען די נישט־יודישע חברים.

ווי נאָר די פרוי זענעוויטש האָט עס בעמערקט, האָט זי אָנגעהויבען שרייען איבער'ן גאַנצען צימער, אַז אין די מצות איז דאָ קריסטליך בלוט און אַז עס איז אַ שאַנדע, וואָס נישט־יודען זאָלען עסען אָט די פערפלוכטע מצות. דערביי איז זי נישט פויל געווען צו דערמאָנען זיך אָן דעם ביילים־פּראָצעס, פערזיכערענדיג, אַז ביילים האָט געוויס דערהרגעט יושטשינסקי'ן, כדי צו בעקומען בלוט אויף מצה.

האָט מען די פרוי זענעוויטש שפּעטער אַריבערגעפירט אַפּגעזאָגט פון דער שטעלע, נאָר אַזוי ווי זי האָט קענטיג אויסגעצייכנטע פערבינדונגען אין די „העכערע קרייזען", איז זי באַלד ווידער אָנגענומען געוואָרען אויף דער זעלבער שטעלע, און איצטער האַלט זי זיך אין איין בעריהמען, אַז די אַלע שרייבערלעך און טוערלעך פון די פּאַרטייאישע און קאָמסאָמאָלישע אָרגאַניזאַציעס זענען, נעבעך נעבליבען מיט אַ נאָז, און אַז סוף כל סוף, זאָגט זי, „וועט אונזער הייליגער אמת זיגען נישט נאָר אין דער צענטראַלער סטאַטיסטישער פערוואַלטונג, נאָר אויך אַפילו איבער'ן גאַנצען לאַנד."...

אַנעלירט איצטער די צייטונג צו אַלע פּאַרטייאישע אָרגאַנען פון מינסק, אַז מען זאָל סוף כל סוף אָפּרייניגען דעם סאָוויעטישען אַנשטאַלט פון אָט דעם ווילד־פלייש, וואָס פּטר'ט די לופט אויף מיילען־ווייט.

Dr. med. A.Uryson
קאָנסטאַנטינער 20, טעל. 35-85
נעמט אָן פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

אַ געוועלב — מיט אַ — צימער
און אַ צימער מיט אַ קוך
פון באַלד געזוכט.
אָפּערטען אונטער "S„ אין אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג.
965

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 63-37
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד.

ד"ר וואָלינסקי נאָז, האַלז, אויערען קר.	3—4
ד"ר קערשנער קינדער קראַנקהייטען	9-11 3-4½
ד"ר שיפּמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	11—1
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכט-קר.	12½ 1½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1- 2
ד"ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקהייטען	12½—½
ד"ר עליאַסבערג כירורגישע קראַנקה.	1—2
ד"ר בערגסאָן פרויען און געבורטס-הילף	3- 4

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. וו. פּאָקען-שטעכען, קינסטליכע בערג זון, בעשטראַהלונג אינהאַלירונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע אָפּעראַציעס אויף פּערלאַנג— יוזשען אין שטאָט.— אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך זענט און בלוט

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.

ד"ר לאָזשינסקי סטאָ אַפּאָלבקאַ
צאָהן-אַרצט 10—1 3 6
קינסטליכע צייהן, קאָראָנען, סיסטעם א. אַ. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאַג.

מעדיצינישע גימנאַזיום
פון כ'לאַרא וואָלפּזאָן פּאָמאָרסקאַ 18 אין גאָרטען
מאַכט בעקאַנט, אַז עס ווערען אָנגענומען שילערינס אין אַלע קלאַסען (פון Ao ביז VIII). זעהר אַ גרויסע אויפמערקזאַמקייט ווערט געלייגט אויף די ערציהונג ווי אויך יודישע למודים. איינשרייבונגען טעגליך פון 9—1 און 4-6.
פּרייזען צוגענגליכע!
ביים גימנאַזיום איז טעטיג אַ פאָרשולע (קינדער-גאָרטען) פאַר קינדער פון 3—7 יאָהר, לויט נייעסטען סיסטעם פון ד"ר מאַריא מאָנטעסאָרי.

וואָרנונג!
אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד = בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז די
עכט-פּאַטענטירטע בעטען עכט-פּאַטענטירטע
זענען פּערזעהען נאָר מיט דער שוץ-מאַרקע
PALMA - PATENT
פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.
— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל=בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל=קינדער=בעטען, קינדער=וועגעלעך,
טיש=בעטען, קינדער=בענקעלעך
מעטער=מאַכ, אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע. קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל., פּאָלאָווע-בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג. :: פאַבריקס=פּרייזען. :: זעמטליכע רעפּעראַטורן.
הורט! לאָדז, פּאָלנאָצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל!

וויכטיג פאַר גאַלאַנטעריע-סוחרים פון פּראָווינץ!
די ביליגסטע קוועלע פון געטרעס
צום ווינטער-סעזאָן, אויך פּערש.וואַרימע שטובען-שיך
לאָדז, פּאָלודניאָווא 20,
ביי געבר. ראַקמאַן.
808

אַכטונג ה"ה פּריזערס!!!
לכבוד יום=טוב
עמפּפעהל איך אַ גרויסען אויסוואַהל פון:

קעלנישע בלומען=וואַסער	3.20 אַ קילאָ
ווזשעטאַל	1.40 "
בריליאַנטין	3.40 "
פראַנצויזישער לאַקיר	45 גר. אַ דעקאַ.

איך בעזיץ אַ רייכען אויסוואַהל פון ראַזיר=מעסערס, פּלאַטין און שטאָהל=זאַכען צו פאַבריקס-פּרייזען. מיט אַכטונג
י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11.
טעלעפאָן 92-75.
בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען – געהעריגער ראַבאַט און גינסטיגע בעדינגונגען.

נייה=מאַשינען
געדענקט איינמאָל פאַר אַלעמאָל, אַז נור אין דער אַגענטור ביי שטשענשליווי בעקומט איהר די בעסטע נייה-מאַשינען אויף גוטע בעדינגונגען, געדענקט די אַדרעס:
אַלעקסאַנדריסקא 27 (מרדכי נבאי'ם גאַס) שטשענשליווי.
בעמ.: 31ער קונה-הייבער די בעסטע, רעפּערטואר אויף דער שטעל

👉 אויף ראטעס!!! 👈

אויבער-העמדער

און נאכט-העמדער

פון פאפעליז, זעפיר און אנדערע שטאפען
צו בעקומען אין דער ערשטקלאסיגער פראצאווניע פון

J. WOROBIEJCZYK
41. KILIŃKSIEGO 41

Dr. med.
J. Herszfinkiel
ZAWADZKA 15, TEL. 11-87
קינדער-קראנקהייטען
נעמט אן פון 8–10 פארמיטאג און פון 3–5 נאכמיטאג

Dr. med. **NIEWIAŻSKI**
Sienkiewicza 34, tel. 59-40
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.
נעמט אן פון 5—9 אװענד זונטאג און חגאות פון 11—1 מיטאג

Dr. A. MAZUR
צוריקגעקעהרט.
ווסכאדניא 65, טעל. 66-01

DR. MED.
JAKÓB EYCHNER
אלעע 1-טער מאי 16, טעל. 24-11.
צוריקגעקעהרט.

LEKARZ DENTYSTA צאהן-ארצט
St. GELBERG
זאכאדניא 15, טעל. 08-31.
צוריקגעקעהרט.
היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע צייהן- און מונד-קראנקה. צאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע צייהן.
נעהמט אן פון 9–7 אוונד.

John Gilbert
ווערט דעמאנסטרירט ווערען קירצליך אלס
דערפירשט פון ליבע
אין קינא-טעאטער „CAPITOL"

א מביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען!
קען מען קויפען אלערליי
פעלץ-ווארען
נאר ביי דער לאנג-יעהריגער פירמע
ל. ב. פעפער, 42 ווסכאדניא 42.
בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט, די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעעל.

גומי-אבזעצע
„LUX"
זיינען די בעסטע און די ביליגסטע, הורט צו פאבריקס-פרייזען ביי
M. WAJNACHT, ŁÓDŹ
.33 NOWOMIEJSKA 33.

צו בעקומען אין אלע אפטייקן, אפטייקן-סקלאדען און פארפומעריעס.

מאסאזש- און היילגימנאסטיק-שולע אי קאבינעט
פון דר. מעד
ב. שמירגעלד
צעגעלניאנא 6, טעל. 51-...
[illegible]
נעמט אן פון 3–5 נאכמ.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און וענערישע קראנקה.
רענטגען און ליכט-הייל אינסט.
נעמט אן פון 4—7 אין אוונד
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
BRAUN
וואוינט יעצט
6-טען שערפיען 1
(בענעדיקטא) טעל. 40-26
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע
נעמט אן פון 9–11 פריה און פון 5 ביז 8 אוונד.

2 צימער און קוך
פון זאפארט געזוכט.
אפערטען אונטער "M" אין דער אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.
968

שפארט-געלד!
קויפט
שירמס, שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל פון
ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19
ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראל.
אכטונג! עס ווערען אנגענומען אלערליי רעפעראטורען און דעקונג.

Zaginiony został weksel na sumę zł. 50.— wystawca Podrabinek, Warszawa pł. 16/XI 1928 w Warszawie. Ostatni żyrant M. Frenkel. Weksel zostaje unieważniony.

Znalazca zechce takowy zwrócić do I. Rabinowicza Zawadzka 49 lub do adm. niniejszego pisma.

Zaginiona została legitymacja bezrobocia na imię Sz. Percowicza zam. w Łodzi, przy ul. Zielonej № 41.

Znalazca zechce takową zwrócić do Sz. Percowicza, Zielona 41.

אכטונג
שטריקער-ארב. און נעבען צווייגען.
היינט, דינסטאג 8 אוונד קומט פאר
א פערזאמלונג
פון אלע שטריקער-ארבייטער און נעבען צווייגען אויף גדאנסקא 40 אלע מוזען פינקטליך זיין.
900 דער שטריקער-קאמיטעט.

סוויטער-ארבייטער
ווערען געזוכט
ביי קרישטאל,
קאלענבאכא 23.
986

א קאסע
געפאנצערט, געלעגענהייטליך צו פערקויפען. צו ערפאהרען וואלבארסקא 4, ביים ווירט.
988

אכטונג, פראווינצער סוחרים
פון מענער-קאנפעקציע!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר בעזיצען א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע אנציגער און פאלטענס פון די נייסטע פאסאנען!
אלעס צו קאנקורענץ-פרייזען!
מיט אכטונג
י. זארזשעווסקי און ח. ברייטשטיין
לאדז, פאלודניאווא 18 אין הויף
(רעכטס I איינגאנג II שטאק).

שלאפצימער
מעדכעז-צימער
קינדער-צימער
ווי אויך פערשידענע קליינע מעבעל עמפפעהלט די בעקאנטע מעכאנישע מעבעל-טישלעריי פון
שופמאן עט קאמפ.
ווסכאדניא 64 אין הויף.
בעמ. ספעצ. פון געמאלטע טלפענביין-מעבעל מיט שניצעריי.

טליתים-פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טלתים כמו טערקישע, ווי אויך טלתים-קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל
ביי **א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1.**
אין 2. טויער, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך!
עמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טלתים צום וואשען.

אל תתהלל ביום מחר!!
כי לא תדע מה ילד יום.
לייג נישט אפ אויף מארגען
נאר, אז די דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא
פעטריקאווער 17 דורכגאנג זאכאדניא 52
וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אוסטאוו אלערליי ביטעס, קלאוזולעס, זאבעזפיטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס ציווילנע און קארנע אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאנד-ראזיעמטשי, וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רזשאנדו און אלע פאליציי-בעצירקען, אכטען אינטערציזיעס, אקטע דאראוויזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט פון שותפות-אקטען.
מיט אכטונג
י. מאנעלא רעכט-קאנסולענט.

לעטשניצע
פון דאקטוירים הספעציאליסטען
אין ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נעז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאן	נערווען קראנקהייטען	12—3
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט.	4-5 נו. 1—2
ד"ר הייגבערג	אינ. הארץ, לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענשיק	צאהן-ארצט	3—7
ג. רעזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-פלאמבירונג, צאהן-ציהונג, קראנען, מאסטען א. א. וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
[illegible]
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.

ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט
ד"ר. ם. מארקוס נעהמט אן פון 5–7 אוונט

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—15 גר. פריטאג און ערב יו"ט—20 גר. אין דער ווייטע 7 שפאלטען 4 ... 60— ... אין טעקסט 40— ... 7 ... 15— ... נאכ'ן טעקסט 1. ... פאר ... דער עמפ 60 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ – 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד מיט 30 פראצ. טייערער.
פאר'ן אינהאלט פון ... די ... איז דער ... ניט פעראנטווארטליך ... די אדמיניסטראציע איז אפען פון ... ביז נאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałowi: Ch. J. Brusztowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Bruszt...
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 26.